

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Nibud mbo-onderzoek 2021

Onderzoek naar de geldzaken van mbo-
studenten

Annette Groen, Nanne Houtsma

Nibud mbo-onderzoek 2021

Onderzoek naar de geldzaken van mbo-studenten

Auteurs

Annette Groen

Nanne Houtsma

Inhoud

Visie	2
Samenvatting en conclusies.....	4
1 Inleiding	7
2 De inkomsten van mbo-studenten	9
3 De uitgaven van studenten	18
4 Spaargedrag	25
5 Studieschuld en leengedrag bij DUO	30
6 Algemene financiële situatie	38
7 Schulden	43
8 Kennis over studiefinanciering	50
Bijlage 1 Onderzoeksopzet	53
Bijlage 2 Uitgavenposten	55
Bijlage 4 Literatuurlijst	57

Visie

Het Nibud vindt dat iedere jongere in Nederland recht heeft op een leven zonder financiële problemen. Maatschappelijke consequenties van financiële problemen zijn groot, verreikend en kostbaar. De maatschappij heeft baat bij jongeren die zonder financiële problemen optimaal hun kansen en talenten kunnen benutten.

Het Nibud heeft onderzoek gedaan onder 1.212 mbo-studenten. Dit onderzoek geeft inzicht in hoe mbo-studenten met geld omgaan en in hoeverre zij kunnen rondkomen.

Hoewel mbo-studenten wat beter kunnen rondkomen dan 6 jaar geleden, zien we ook dat er nog veel onwetendheid rondom de studiefinancieringsregels is. Dit kan goed gebruik van de studiefinanciering in de weg staan. Veel studenten op niveau 1 en 2 weten vaak niet dat de basisbeurs een gift is. Uit de Beleidsdoorlichting studiefinanciering van het ministerie van OCW (juni 2020) blijkt dat vooral mbo-studenten op niveau 1 of 2 minder gebruik maken van de studiefinanciering dan op basis van de voorwaarden logisch is. Ondanks het feit dat de studiefinanciering voor hen een gift is, maakt 10 procent van deze mbo-studenten er geen gebruik van.

Daarnaast blijkt in dit Nibud-onderzoek opnieuw dat mbo-studenten inkomsten mislopen doordat zij geen gebruikmaken van de zorgtoeslag of belastingaangifte doen. Veel studenten zijn niet op de hoogte van het bestaan van zorgtoeslag en/of weten niet dat je belastingaangifte kunt doen. Daardoor lopen zij inkomsten mis, waar zij mogelijk wel recht op hebben.

Ook al is het percentage studenten met een lening (exclusief DUO-lening) gedaald, toch heeft nog ruim een kwart een schuld/lening. Juist jongeren met een lagere opleiding lopen risico op schulden. Daarnaast is het moment dat jongeren op zichzelf gaan wonen een risico voor het ontstaan van financiële problemen. Dit blijkt ook uit dit onderzoek. Oudere studenten, uitwonende studenten en studenten op niveau 1 en 2 hebben vaker schulden dan andere studenten.

Onze conclusie is dat er nog veel verbetering mogelijk is. Niet alleen in de voorlichting aan studenten, maar ook door het studenten makkelijker te maken om de ondersteuning te krijgen waar ze recht op hebben. Het Nibud doet daarom de volgende aanbevelingen:

Maak het minder ingewikkeld

Het studiefinancieringsstelsel voor mbo-studenten is complex. We zien dat vooral de studenten op niveau 1 en 2 hier moeite mee hebben. Het Nibud pleit ervoor om deze studenten te ontzorgen en hen automatisch de basisbeurs uit te keren. Het inschrijven bij een opleiding zou hiervoor voldoende moeten zijn. Studenten zouden daarnaast actiever gewezen moeten worden op de mogelijkheid om de aanvullende beurs aan te vragen. Om financiële problemen te voorkomen, is het raadzaam het studentenreisproduct automatisch stop te zetten als een student de opleiding afrondt of afbreekt.

Verbeter de voorlichting

Veel mbo'ers vragen geen zorgtoeslag aan, doen geen belastingaangifte of maken geen gebruik van studiefinanciering, simpelweg omdat ze niet weten hoe het zit. Daarmee laten ze geld liggen waar ze recht op hebben. Mbo'ers geven dan ook aan behoefte te hebben aan informatie. Het Nibud adviseert mbo-opleidingen en werkbedrijven om studenten structureel te blijven wijzen op de mogelijkheid om zorgtoeslag aan te vragen en belastingaangifte te doen (waarmee zij vaak een teruggave kunnen krijgen). Wat betreft

het gebruik van studiefinanciering adviseert het Nibud de overheid om voorlichting over studiefinanciering op vmbo's beter af te stemmen op de soort mbo-vervolgopleiding die een leerling gaat doen (niveau 1 en 2 en niveau 3 en 4). Tot slot roept het Nibud ook de bedrijven die mbo'ers in dienst hebben voor een bijbaan, op om bij het verstrekken van de jaaropgave meer voorlichting te geven over het doen van belastingaangifte.

Bereid thuiswonende mbo-studenten voor op een financieel zelfstandig leven

Veel mbo-studenten wonen thuis. In een thuiswonende situatie betalen veel ouders de vaste lasten voor hun kinderen. We adviseren ouders en kinderen daarover meer met elkaar in gesprek te gaan en afspraken te maken. Bijvoorbeeld door de kinderen zelf het geld in handen te geven voor de lasten die de ouders nu nog betalen. Op die manier ontstaat bij kinderen sneller inzicht in de kosten die het leven met zich meebrengt.

Financiële opvoeding/educatie blijft zeer belangrijk

Studenten gaan bij voorkeur naar hun ouders als zij meer willen weten over studeren en geldzaken. Als ouders niet kunnen helpen, wordt het voor de student lastig. Daarom blijft het Nibud hameren op het belang van financiële educatie op (basis)scholen, scholen voor voortgezet onderwijs en mbo's. Zodat een student niet afhankelijk is van de kennis van de ouders, maar iedereen met evenveel kennis van geldzaken de maatschappij in stapt.

Samenvatting en conclusies

Het Nibud doet periodiek onderzoek naar de financiële situatie en het financiële gedrag van mbo-studenten. In 2015 onderzochten we dit voor het laatst. Destijds concludeerden we dat een groot deel van de mbo'ers financieel niet zelfstandig was. Ondanks dat mbo-studenten wat beter kunnen rondkomen dan 6 jaar geleden, zien we ook dat er nog veel onwetendheid is rondom het studiefinancieringsstelsel en dat studenten daardoor onnodig geld kunnen mislopen. In deze samenvatting zetten we de belangrijkste bevindingen op een rij.

Achtergrond bij het onderzoek

Aan dit onderzoek deden 1.212 mbo-studenten mee. Daarbij moeten we meteen opmerken dat dé mbo-student niet bestaat. Het is een diverse groep bestaande uit bol- en bbl-studenten met binnen iedere leerweg verschillende niveaus (niveau 1 t/m 4). Met een mbo-diploma op niveau 2 heb je een startkwalificatie. Voor de verschillende niveaus gelden ook verschillende regels en mogelijkheden voor wat betreft studiefinanciering. Bovendien gaat het om een brede leeftijdsgroep van 16 tot 30 jaar, waarvan het merendeel nog thuis woont, namelijk 81 procent.

In de analyse en presentatie van de uitkomsten houden we rekening met deze diversiteit. Daarnaast is het belangrijk op te merken dat het mbo-onderzoek 2021 is uitgevoerd gedurende de coronapandemie. We besteden hier dan ook aandacht aan in dit rapport. Hoe groot de invloed van deze crisis is op de uitkomsten van dit onderzoek, valt echter niet met zekerheid te zeggen.

Mbo-studenten kunnen beter rondkomen dan 6 jaar geleden

De meeste studenten kunnen goed rondkomen. Over het algemeen kunnen zij beter rondkomen dan in 2015 en geven zij aan minder geld tekort te komen. Meer studenten zijn gaan sparen dan in 2015 en zij sparen ook hogere bedragen per maand. Veel studenten zijn naar eigen zeggen meer gaan sparen en minder gaan uitgeven door de coronapandemie. Het percentage mbo-studenten met schulden is gedaald van 37 naar 28 procent.

Gebruik studiefinanciering gelijk gebleven

De studiefinanciering bestaat uit verschillende onderdelen: basisbeurs, rentedragende lening, aanvullende beurs, studentenreisproduct en eenoudertoeslag. De precieze samenstelling hangt af van de situatie en de wensen van de student. Als bol-student heb je recht op studiefinanciering als je 18 jaar of ouder bent. Het studentenreisproduct kunnen mbo-studenten al voor hun 18^e ontvangen.

Het percentage van alle bol-studenten van 18 jaar en ouder dat gebruikmaakt van de studiefinanciering (zonder eenoudertoeslag en studentenreisproduct) is 79 procent. Dit is vergelijkbaar met 2015 (77 procent).

Studenten hebben hogere inkomsten dankzij ouders en bijbaan

Over het algemeen hebben studenten in 2021 iets hogere inkomsten dan in 2015. De belangrijkste bronnen van inkomsten voor mbo-studenten zijn de betaalde stage, bijbaan, studiefinanciering en geld van ouders. Het aandeel studenten dat geld van ouders krijgt, studiefinanciering ontvangt, een bijbaan/betaalde stage heeft, is gelijk gebleven. 79 procent van de mbo-studenten ontvangt studiefinanciering en 63 procent van de studenten ontvangt geld van hun ouders. Gemiddeld levert een betaalde stage – gemiddeld 559 euro per maand – studenten het meest op. Het bedrag dat studenten van

hun ouders krijgen, is gestegen van 83 naar 133 euro. Ook verdienen studenten meer met hun bijbaan, 327 euro in 2021 tegen 140 euro in 2015. Studenten met een bijbaan krijgen over het algemeen minder vaak geld of kleinere bedragen van hun ouders dan studenten zonder bijbaan.

Thuiswonende studenten betalen minder zelf

Thuiswonende studenten worden door hun ouders 'ontzorgd', ouders nemen vaak kosten voor hun rekening die ze ook door de kinderen zouden kunnen laten betalen als ze het geld daarvoor geven. Bij thuiswonende studenten nemen ouders de volgende kosten vaker volledig voor hun rekening: de aansprakelijkheidsverzekering (56 procent), de studieboeken (50 procent) en reisverzekering (44 procent). Uitwonende studenten betalen vaker dan thuiswonende studenten zelf de telefoonverzekering (73 versus 38 procent); kosten telefoon (73 versus 38 procent); studiespullen (67 versus 36 procent); en zorgverzekering (67 versus 54 procent).

Nog steeds weinig gebruik van zorgtoeslag en weinig belastingaangifte

Ten opzichte van 2015 hebben meer studenten een zorgverzekering (92 versus 76 procent). Het percentage dat zorgtoeslag heeft aangevraagd, is daarentegen niet gestegen. Slechts 66 procent van de mbo-studenten heeft zorgtoeslag aangevraagd. In 2015 was dit percentage vergelijkbaar met 69 procent. Dat betekent dat 1 op de 3 studenten meer dan 1.000 euro per jaar laten liggen. Dit is voor een groot deel te wijten aan onbekendheid of onwetendheid. Een kwart van de studenten die geen zorgtoeslag aanvraagt, zegt namelijk niet te weten wat zorgtoeslag is. Daarbij zien we dat studenten op niveau 1-2 minder zorgtoeslag aanvragen dan studenten op niveau 4 (58 versus 69 procent). Een van de grootste uitgavenposten voor deze studenten is de zorgverzekering. Net als in 2014 zien we dat er nog steeds weinig belastingaangifte wordt gedaan. Van alle mbo-studenten heeft 31 procent belastingaangifte gedaan, in 2015 was dit 29 procent. Eén op de vijf mbo-studenten met of zonder bijbaan, weet niet dat je belastingaangifte kunt doen. Mbo-studenten van niveau 1 en 2 hebben minder belastingaangifte gedaan dan studenten van niveau 3 en 4 (28 procent niveau 1-2, 46 procent niveau 3 en 44 procent niveau 4).

Meer gebruik rentedragende lening

We zien dat mbo-studenten meer gebruikmaken van de rentedragende lening ten opzichte van 2015. Dit percentage is gestegen van 13 naar 20 procent. De belangrijkste redenen om te lenen zijn: om de studie te kunnen betalen, om de kosten van leven te kunnen betalen (eten/huur) en om op zichzelf te kunnen wonen. De belangrijkste reden om niet te lenen, is om geen studieschuld te krijgen.

Ook zien we dat het percentage mbo-studenten met een studieschuld is gestegen van 26 naar 43 procent ten opzichte van 2015. De studieschuld voor studenten op niveau 3 en 4 kan bestaan uit de rentedragende lening, de prestatiebeurs, het reisproduct en/of de aanvullende beurs. Halen deze studenten hun diploma binnen 10 jaar dan hoeven zij de prestatiebeurs, het studentenreisproduct en/of de aanvullende beurs niet terug te betalen. 30 procent van de studenten met een studieschuld maakt zich vaak zorgen over de hoogte van hun studieschuld. En 36 procent maakt zich zorgen over de gevolgen van de studieschuld voor latere financiële beslissingen. 28 procent van de studenten maakt zich zorgen over het afbetalen van de studieschuld in de toekomst. Bijna een derde van de studenten (29 procent) maakt zich zorgen over het afronden van de studie binnen de gestelde tijd.

Veel onwetendheid rondom studiefinanciering

Er is veel onbekend over studiefinanciering. De renteregels rondom studieschulden zijn het minst bekend bij studenten. Ruim één op de vijf studenten denkt ten onrechte dat je pas rente betaalt over je studieschuld als je bent afgestudeerd. Meer dan de helft van de studenten, 59 procent, geeft aan niet te weten hoe dit zit. Bijna de helft van de studenten weet bovendien niet dat het studentenreisproduct niet automatisch wordt stopgezet.

De kennis over basis- en aanvullende beurs laat ook te wensen over. Bijna driekwart van de bol-studenten (72 procent) weet niet dat de studiefinanciering op niveau 1 en 2 altijd een gift is. Van de studenten op niveau 1 en 2 weet twee derde (67 procent) dit niet. 38 procent van de studenten van 18 jaar en ouder zonder aanvullende beurs, heeft niet eens uitgezocht of ze hier recht op hebben. De belangrijkste reden hiervoor is dat ze niet wisten dat ze een aanvullende beurs konden aanvragen.

Meer dan de helft van de studenten, 57 procent, geeft aan behoefte te hebben aan informatie over studeren en geldzaken. Studenten willen vooral meer informatie over studiefinanciering (37 procent) en wat de financiële gevolgen zijn van lenen bij DUO (35 procent).

Ruim een kwart heeft betalingsachterstanden of schulden.

Ten opzichte van 2015 hebben minder mbo-studenten op dit moment een lening bij een andere partij dan DUO, een betalingsachterstand en/of staat rood. Desalniettemin heeft nog steeds meer dan een kwart van de mbo-studenten hiermee te maken. Van deze groep heeft 10 procent een informele lening, 5 procent een formele lening, 21 procent een betalingsachterstand en staat 5 procent rood. Deze studenten hebben een kwetsbaardere financiële positie dan studenten zonder schulden of achterstanden. Zij komen vaker geld tekort en kunnen vaker moeilijk rondkomen. Oudere studenten (41 procent), uitwonende studenten (43 procent) en studenten op niveau 1 en 2 (43 procent) hebben vaker schulden dan andere studenten. Het merendeel van de mbo-studenten, 72 procent, heeft op dit moment geen enkele schuld (leningen, betaalachterstanden, roodstand). We zien dat het percentage studenten dat een openstaande rekening heeft van een online aankoop met achteraf betalen is gestegen van 17 naar 27 procent.

1 Inleiding

Het Nibud vindt dat iedere jongere in Nederland recht heeft op een leven zonder financiële problemen. Problematische schulden staan dat in de weg. De maatschappij heeft er baat bij dat jongeren hun kansen en talenten optimaal kunnen benutten. Maatschappelijke consequenties van financiële problemen zijn groot, verreikend en kostbaar. Het doel van het Nibud is om schulden onder jongeren te verminderen. Dit doen we door inzicht te bieden en voorlichting te geven waarmee we verstandig financieel gedrag van jongeren willen bevorderen. In dit onderzoek staan het financiële gedrag en de financiële situatie van mbo-studenten centraal.

1.1 Aanleiding

In 2011-2012 deed het Nibud onderzoek naar het financiële gedrag van mbo-studenten. In 2015 hebben we dit onderzoek onder mbo-studenten voor het laatst uitgevoerd. Herhaling van dit onderzoek geeft een actueel beeld van de financiële situatie en het financiële gedrag van deze studenten anno 2021.

Dit rapport presenteert de bevindingen van een onderzoek onder 1.212 mbo-studenten van 16 tot 30 jaar, zowel studenten die de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) volgen als studenten die de beroepsopleidende leerweg volgen (bol). Deze groep mbo'ers is representatief voor alle mbo-studenten in Nederland wat betreft leeftijd, geslacht en het opleidingsniveau binnen het mbo (niveau 1-2, niveau 3 en niveau 4). Een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksopzet en een overzicht van de achtergrondkenmerken staan in bijlage 1.

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Nibud en is financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

1.2 Doelstelling

Het onderzoek geeft inzicht in de financiële situatie, het financiële gedrag en de financiële keuzes van mbo-studenten. Meer specifiek gaat het om de volgende onderwerpen:

- de inkomsten, uitgaven en schuldensituatie van studenten en de manier waarop ze met geld omgaan;
- hoe studenten tegen lenen aankijken, hoe ze hun leenbedrag kiezen en de mate waarin ze bekend zijn met de regels rondom studiefinanciering;
- de zorgen van studenten over de gevolgen van de hoogte van hun studieschuld;
- de kennis van studenten van het studiefinancieringsstelsel;
- de mate van financiële stress die studenten ervaren;
- de invloed van de coronacrisis op de financiële situatie van studenten.

1.3 Wat levert het onderzoek op?

Het uiteindelijke doel is dat mbo'ers die na hun studie op eigen benen komen te staan, geen financiële problemen krijgen en financieel redzaam zijn. Het doel van dit onderzoek is om de voorlichting en informatie over financiën beter te laten aansluiten bij de huidige situatie en leefwereld van studenten in het mbo. Hiermee willen we bewust en verstandig financieel gedrag, en in het bijzonder leengedrag, van studenten bevorderen en financiële problemen op korte en lange termijn helpen voorkomen.

Dit onderzoek biedt landelijke en lokale overheid, maatschappelijke organisaties (zowel vrijwillig, professionele als maatschappelijke fondsen), het onderwijs en financiële dienstverleners inzicht in hoe het er anno 2021 voor staat met de financiële situatie en de financiële redzaamheid van mbo-studenten. Met deze inzichten kunnen zij beleid, processen, tools, (les)materialen of producten vernieuwen of (verder) ontwikkelen.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport presenteert de uitkomsten van het onderzoek en geeft achtereenvolgens inzicht in de volgende gegevens van studenten:

- de inkomsten;
- de uitgaven;
- het spaargedrag;
- de financiële situatie in het algemeen;
- het leengedrag en de schuldsituatie;
- de kennis over het studiefinancieringsstelsel.

Bij de analyse van de vragen is gekeken naar de samenhang met de volgende kenmerken:

- geslacht;
- leeftijd;
- opleidingsniveau;
- leerweg;
- woonsituatie.

Geslacht

De resultaten zijn uitgesplitst naar geslacht. In de vragenlijst is ook de antwoordcategorie 'anders' meegenomen. Dit hebben 8 respondenten geantwoord. Gezien dit lage aantal is deze categorie niet meegenomen in de uitsplitsingen.

(Relevante) significante verschillen

De volgende (relevante) significante verschillen worden benoemd:

- verschillen tussen jongens en meisjes, leeftijdsgroepen, opleidingsniveau, leerweg en woonsituatie worden door middel van onderstreepte bedragen en percentages weergegeven. Dit betekent dat dit bedrag en percentage significant afwijkt van het gemiddelde in de desbetreffende groep;
- verschillen met de resultaten uit 2015. Significante verschillen met 2015 worden onderaan de tabel benoemd.

Exclusief 0

Bij sommige tabellen staat 'exclusief 0'. Dit betekent dat alleen de groep studenten is beschreven voor wie de omstandigheid uit de tabel geldt (bijvoorbeeld: die besteedbaar inkomen heeft). Bij de overige tabellen gaat het om alle studenten.

Corona

Het afgelopen jaar was een bijzonder jaar vanwege corona. Corona zal invloed hebben op de resultaten van het studentonderzoek, maar het effect ervan kunnen we niet bepalen. In het onderzoek is wel een vraag over corona meegenomen. De resultaten hiervan staan beschreven in paragraaf 6.5.

2 De inkomsten van mbo-studenten

Gemiddeld heeft een mbo-student 646 euro per maand te besteden. De belangrijkste bronnen van inkomsten voor mbo-studenten zijn de betaalde stage, bijbaan, studiefinanciering en geld van ouders. Het percentage dat geld van ouders krijgt, studiefinanciering ontvangt, een bijbaan/betaalde stage heeft, is gelijk gebleven. Het bedrag dat studenten van hun ouders krijgen, is gestegen van 83 naar 133 euro. Ook verdienen studenten meer met hun bijbaan, 327 euro in 2021 tegen 140 euro in 2015.

2.1 Het totale besteedbare inkomen

Gemiddeld heeft een mbo-student 646 euro per maand te besteden. Dit inkomen bestaat uit: bijdrage van ouders, studiefinanciering, inkomsten uit bijbaan en stage, teruggave van de belastingdienst en overige komsten (bijv. toeslagen, alimentatie, uitkering, verkoop van spullen, eigen bedrijf).

Het mediane inkomen is 486 euro per maand. Met andere woorden: voor de helft van de mbo'ers zijn de inkomsten minder dan 486 euro per maand en voor de andere helft meer. Daarnaast hebben oudere studenten hogere inkomsten dan jongeren studenten. Ook bbl-studenten hebben gemiddeld meer te besteden dan bol-studenten: 977 tegen 565 euro per maand. Bovendien hebben uitwonenden ook meer inkomen dan thuiswonenden, 1.132 euro tegen 550 euro.

Tabel 1: Totaal besteedbaar inkomen (in euro's per maand) naar achtergrondkenmerken, in 2015 en 2021 (bedragen exclusief 0) (2015 n=1.611; 2021 n=1.123)

		2015 €	2021 €
Geslacht	Man	590	<u>707</u>
	Vrouw	504	<u>582</u>
Leeftijd	16-17 jaar	222	<u>306</u>
	18-19 jaar	542	<u>624</u>
	20-21 jaar	634	<u>778</u>
	22-29 jaar	975	<u>1.099</u>
Niveau	1-2	644	<u>547</u>
	3	744	<u>749</u>
	4	776	<u>639</u>
Leerweg	Bol	478	<u>565</u>
	Bbl	722	<u>977</u>
Woonsituatie	Thuiswonend	455	<u>555</u>
	Uitwonend	903	<u>1.132</u>
Totaal		549	646

Vergelijking met 2015

Mbo-studenten hebben in 2021 een hoger inkomen, namelijk 646 in plaats van 549 euro in 2015. Ook het mediane inkomen ligt hoger in 2021, 486 euro tegen 422 euro in 2015. Met name bbl-studenten hebben een hoger inkomen in 2021 dan in 2015, respectievelijk

977 en 722 euro. Ook uitwonenden hebben een hoger inkomen dan in 2015, respectievelijk 1132 en 903 euro. De grootste daling in inkomen is bij mbo-studenten die niveau 4 doen, hier zien we een daling van 776 euro in 2015 naar 639 euro in 2021. Bij niveau 4 zijn meer vrouwen en bol-studenten, en zij hebben een lager inkomen.

2.2 Inkomstenbronnen

De belangrijkste bronnen van inkomsten voor studenten zijn de studiefinanciering en geld van ouders. 79 procent van de mbo-studenten ontvangt studiefinanciering en 63 procent van de studenten ontvangt geld van hun ouders. De hoogste inkomsten worden verdiend met de betaalde stage, gemiddeld 559 euro per maand.

Tabel 2: Percentage studenten met een bepaalde inkomstenbron en gemiddelde inkomsten per inkomstenbron (in euro's per maand), in 2015 en 2021 (bedragen exclusief 0) (2015 n=1.611; 2021 n=1.104)

	2015		2021	
	%	€	%	€
Geld ouders	61	83	63	133
Studiefinanciering*	77	258	79	232
Bijbaan	50	240	51	327
Betaalde stage	43	525	40	559
Teruggave belastingaangifte	31	..**	29	15
Overige inkomsten***	62	170	65	170
Totaal****		549		646

* De studiefinanciering bestaat uit verschillende onderdelen: aanvullende beurs, basisbeurs, rentedragende lening, studentenreisproduct en eenoudertoeslag. In 2015 is de studiefinanciering uitgevraagd zonder eenoudertoeslag en studentenreisproduct. 79 procent van de studenten heeft studiefinanciering, gemiddeld 232 euro (excl. studentenreisproduct en eenoudertoeslag), versus 77 procent in 2015. Het gaat hier alleen om bol-studenten van 18 jaar en ouder. In 2021 heeft 95 procent van de studenten studiefinanciering (incl. eenoudertoeslag en studentenreisproduct), gemiddeld 236 euro.

** Niet uitgevraagd in 2015.

*** Overige inkomsten bestaan uit zorg- en huurtoeslag, inkomsten uit eigen bedrijf, extra activiteiten (bijv. bijles geven, klussen), verkoop van spullen, alimentatie en uitkering

**** Dit is niet een totaal van de verschillende inkomstenbronnen omdat niet alle studenten deze inkomstenbronnen hebben.

Vergelijking met 2015

Ten opzichte van 2015 krijgen mbo-studenten nu meer geld van ouders en meer inkomsten uit bijbaan. Studenten ontvingen in 2015 83 euro per maand van hun ouders, en dit is 133 euro in 2021. Bovendien is het inkomen uit bijbaan hoger dan in 2015, respectievelijk 240 en 327 euro.

2.3 Geld van ouders

63 procent van de studenten krijgt geld van hun ouders, gemiddeld 133 euro per maand. De meeste studenten die geld van hun ouders krijgen, ontvangen een vast bedrag per maand (63 procent). 17 procent krijgt onregelmatig geld en 17 procent van de studenten heeft aangegeven dat zij op een andere manier geld van hun ouders ontvangen.

Hoe jonger de studenten, hoe hoger het percentage dat geld ontvangt van hun ouders. Bij het mbo-niveau zien we dat hoe hoger het niveau, hoe meer en vaker studenten geld

ontvangen van hun ouders. Daarnaast ontvangen uitwonende studenten vaker en meer geld dan thuiswonende studenten.

Tabel 3: Percentage mbo-studenten met inkomsten van ouders* en gemiddelde inkomsten (in euro's per maand), naar achtergrondkenmerken, in 2015 en 2021 (bedragen exclusief 0) (2015 n=1.678) (2021 n=1.212)

		2015 %	2015 €	2021 %	2021 €
Geslacht	Man	63	87	65	143
	Vrouw	60	78	61	123
Leeftijd	16-17 jaar	83	57	84	90
	18-19 jaar	64	85	66	138
	20-21 jaar	52	87	60	210
	22-29 jaar	33	184	27	161*
Niveau	1-2	60	88	60	110
	3	60	76	59	118
	4	64	84	66	144
Leerweg	Bol	64	81	67	127
	Bbl	54	90	46	168
Woonsituatie	Thuiswonend	67	67	69	120
	Uitwonend	43	178	39	259
Totaal		61	83	63	133

* Het gaat om een geldbedrag dat studenten krijgen om zelf bepaalde kosten (zoals huur, lesgeld, zorgverzekering, enz.) te betalen. Als ouders deze kosten betalen voor de studenten tellen die hier niet mee.

* n <50

Vergelijking met 2015

Studenten krijgen in vergelijking met 2015 meer geld van hun ouders (83 euro in 2015 tegen 133 euro in 2021). Met name uitwonende studenten krijgen meer geld van hun ouders dan in 2015 (259 euro in 2021 tegen 178 euro in 2015) en 20- tot 21-jarigen (210 euro in 2021 tegen 87 euro in 2015).

2.4 Studiefinanciering

De studiefinanciering bestaat uit verschillende onderdelen: basisbeurs, rentedragende lening, aanvullende beurs, studentenreisproduct en eenoudertoeslag. De precieze samenstelling hangt af van de situatie en de wensen van de student. Als bol-student heb je recht op studiefinanciering als je 18 jaar of ouder bent. Het studentenreisproduct kunnen mbo-studenten al voor hun 18^e ontvangen.

79 procent van de studenten heeft studiefinanciering (zonder eenoudertoeslag en studentenreisproduct), gemiddeld 232 euro, versus 77 procent in 2015. Het gaat hier alleen om bol-studenten van 18 jaar en ouder. Deze groep ontvangt in ieder geval de basisbeurs. 70 procent van de bol-studenten van 16 jaar en ouder maakt gebruik van het studentenreisproduct. Daarnaast gebruikt 20 procent van de studenten de rentedragende lening, en deze studenten ontvangen gemiddeld 239 euro. 21 procent van de studenten heeft geen basisbeurs, aanvullende beurs of rentedragende lening in 2021. 5 procent van

de studenten heeft geen studiefinanciering (inclusief eenoudertoeslag en studentenreisproduct.

Tabel 4: Percentage bol-studenten dat een beurs, lening, reisproduct of eenoudertoeslag ontvangt en gemiddelde bedragen, in 2015 en 2021 (2015 n=849) (2021 n=972)

	2015 %	2021 %	2021 €
Studiefinanciering	77	79	232
Aanvullende beurs (n=707)	31	33	269
Rentedragende lening (n=707)	13	20	239
Studentenreisproduct (n=972)	-	70	-
Eenoudertoeslag (n=972)	-	_*	_*
Geen studiefinanciering**	23	21	-

* n <50

** In 2015 is de studiefinanciering uitgevraagd zonder eenoudertoeslag en studentenreisproduct en in 2021 met.

Vergelijking met 2015

Ten opzichte van 2015 wordt er meer gebruik gemaakt van de rentedragende lening. Dit percentage is gestegen van 13 naar 20 procent.

2.5 Aanvullende beurs

Een derde van de studenten ontvangt de aanvullende beurs, gemiddeld 269 euro.

Tabel 6: Percentage bol-studenten van 18 jaar of ouder dat de aanvullende beurs ontvangt en gemiddelde inkomsten uit aanvullende beurs (in euro's per maand), in 2021 (bedragen exclusief 0) (2021 n=707)

		2021 %	2021 €
Geslacht	Man	31	229
	Vrouw	35	299
Leeftijd	18-19 jaar	31	269
	20-21 jaar	35	290*
	22-29 jaar	40*	256*
Niveau	1-2	26*	367*
	3	35	301*
	4	34	247
Woonsituatie	Thuiswonend	32	270
	Uitwonend	38	280*
Totaal		33	269

* n <50

2.6 Bijbaan en stage/werkplek

70 procent van de studenten heeft een stage. De meeste studenten hebben een betaalde stage, maar liefst 40 procent. Een derde van de studenten heeft een onbetaalde stage en een derde heeft geen stage.

Tabel 7: Percentage mbo'ers met een (on)betaalde stage in 2015 en 2021 (2015 n=1.678) (2021 n=1.212)

	2015 %	2021 %
Betaalde stage	43	40
Onbetaalde stage	26	29
Geen stage	31	31

Van de studenten heeft 56 procent een bijbaan. Van de studenten met een bijbaan heeft 44 procent een betaalde stage, 31 procent een onbetaalde stage en 25 heeft geen stage naast zijn bijbaan.

Tabel 8: Percentage mbo'ers met een bijbaan en (on)betaalde stage in 2015 en 2021 (2015 n=1.678) (2021 n=1.212)

	2015 %	2021 %
Bijbaan	50	56
... en betaalde stage	-	44
... en onbetaalde stage	-	31
... zonder stage	-	25

56 procent van de studenten heeft een bijbaan en/of betaalde stage. Studenten verdienen daarmee gemiddeld 530 euro per maand. De helft van de studenten verdient minder dan 320 euro per maand, de andere helft verdient meer dan 320 euro per maand.

We zien dat mannen meer inkomsten ontvangen uit hun bijbaan (592 euro per maand) dan vrouwen (457 euro per maand). Bovendien geldt dat hoe ouder de studenten zijn, hoe meer zij per maand aan inkomsten hebben uit stage en bijbaan en hoe meer uren ze per week werken.

Bol-studenten hebben vaker een bijbaan en/of een betaalde stage dan bbl-studenten: 58 tegen 48 procent. Bbl-studenten werken meer uren per week dan bol-studenten. Dit zal vooral samenhangen met het feit dat zij vaker stagelopen voor hun opleiding.

Thuiswonende studenten hebben vaker een bijbaan en/of betaalde stage (58 procent) dan uitwonende studenten (50 procent). Wel werken uitwonende studenten meer uren en hebben meer inkomsten dan thuiswonenden.

Studenten die alleen een bijbaan hebben (geen betaalde stage), werken gemiddeld 12 uur per week. Studenten met een bijbaan en stage werken 23 uur per week.

Tabel 9: Percentage studenten met bijbaan en/of betaalde stage, gemiddelde inkomsten in euro's per maand en gemiddeld aantal uur werken per week, naar achtergrondkenmerken, in 2015 en 2021 (bedragen exclusief 0) (2015 n=1.139) (2021 n=1.212)

		2021 %	2021 €	2021 uren p.w.
Geslacht	Man	57	<u>592</u>	<u>22</u>
	Vrouw	54	<u>457</u>	<u>20</u>
Leeftijd	16-17 jaar	59	<u>269</u>	<u>17</u>
	18-19 jaar	59	<u>449</u>	<u>21</u>
	20-21 jaar	53	<u>640</u>	<u>22</u>
	22-29 jaar	47	<u>1.037</u>	<u>27</u>
Niveau	1-2	<u>39</u>	<u>535</u>	<u>19</u>
	3	55	<u>586</u>	<u>22</u>
	4	<u>62</u>	<u>507</u>	<u>21</u>
Leerweg	Bol	<u>58</u>	<u>410</u>	<u>20</u>
	Bbl	<u>48</u>	<u>948</u>	<u>26</u>
Woonsituatie	Thuiswonend	<u>58</u>	448	<u>20</u>
	Uitwonend	<u>50</u>	947	<u>25</u>
Stage	Wel	<u>60</u>	<u>574</u>	<u>23</u>
	Geen	<u>40</u>	<u>349</u>	<u>12</u>
Totaal		56	530	21

Vergelijking met 2015

Meer studenten hebben een bijbaan (56 procent in 2021 tegen 50 in 2015). Ook verdienen studenten gemiddeld meer inkomen uit hun bijbaan en/of betaalde stage in 2021 dan in 2015, respectievelijk 530 tegen 417 euro.

2.7 Overige inkomsten

Gemiddeld ontvangen mbo-studenten 170 euro per maand aan overige inkomsten, waaronder zorgtoeslag (66 procent van de 18-plussers, gemiddeld 103 euro), huurtoeslag (27 procent van de uitwonende 18-plussers, gemiddeld 208 euro) en andere inkomsten (14 procent, gemiddeld 339). Van alle studenten heeft 35 procent geen van de overige inkomstenbronnen.

Tabel 10: Percentage mbo'ers met bepaalde inkomstenbronnen en gemiddelde inkomsten in euro's per maand, in 2015 en 2021 (bedragen exclusief 0) (2015 n=1.678) (2021 n=1.212)

	2015	2021	2015 ****	2021
	%	%	€	€
Zorgtoeslag	69	66	103	
Huurtoeslag	33	27	208*	
Eigen bedrijf	2	4	329*	
Andere activiteiten (bijv. met bijles geven, klussen)**	11	8	145	
Verkoop spullen (bijv. op internet)	12	12	97	
Alimentatie	3	3	180*	
Uitkering	4	2	516*	
Andere inkomsten***	-	14	339*	
Geen extra inkomsten	38	35	-	
Totaal	-	-	170	170

* $n < 50$

**In 2015 'Zwart werken en/of andere activiteiten (bijv. klussen, haren knippen, optredens)'

*** Nieuw in 2021

**** Niet bekend in 2015

Vergelijking met 2015

Ten opzichte van 2015 is het percentage studenten met huurtoeslag gedaald van 33 naar 27 procent en ook inkomsten uit andere activiteiten van 11 naar 8 procent.

2.8 Zorgtoeslag

Van alle studenten van 18 jaar en ouder ontvangt 66 procent zorgtoeslag. Dit verschilt niet naar leeftijd. We zien wel significante verschillen bij:

- 61 procent van de mannen ontvangt zorgtoeslag, tegen 71 procent van de vrouwen.
- 60 procent van de bbl-studenten ontvangt zorgtoeslag, tegen 67 procent van de bol-studenten.
- 58 procent van de studenten met niveau 1 en 2 ontvangt zorgtoeslag, tegen 69 procent van de studenten met niveau 4.
- 69 procent van de thuiswonende studenten ontvangt zorgtoeslag, tegen 57 procent van uitwonende studenten.

34 procent van de studenten geeft aan *geen* zorgtoeslag te ontvangen. Van de studenten die geen zorgtoeslag ontvangen, zegt 40 procent nooit gekeken te hebben of ze hier recht op hebben. Een kwart van de studenten die geen zorgtoeslag ontvangen, zegt dat ze niet weten wat zorgtoeslag is, of niet te weten dit te kunnen aanvragen. Bij 'anders' geven studenten aan dat ze de zorgtoeslag aan hun ouders geven en dat zij dit daarom niet zien als hun inkomen, of dat het in beslag wordt gehouden.

Tabel 11: Redenen waarom studenten van 18 jaar en ouder geen zorgtoeslag ontvangen (n=312)***

	2021 %
Ik heb hier geen recht op	19
Ik heb nooit gekeken of ik hier recht op heb*	40
Ik weet niet wat zorgtoeslag is/ik wist niet dat ik zorgtoeslag kon aanvragen**	25
Anders	16

* Was in 2015: 'Ik denk dat ik hier geen recht op heb'.

** Was in 2015: 'Ik weet niet wat dit is/ik wist niet dat dit kon'.

*** Wel in 2015 maar niet in 2021:

- 'Die krijgen mijn ouder(s) voor mij';
- 'Mijn zorgverzekering wordt betaald door mijn ouder(s). Ik woon nog thuis';
- 'ik woon nog thuis'.

2.9 Huurtoeslag

Van de uitwonende studenten van 18 jaar en ouder ontvangt 27 procent huurtoeslag. Ruim twee derde van de uitwonende studenten ontvangt *geen* huurtoeslag.

50 procent van de studenten die geen huurtoeslag ontvangen, geeft aan dat ze hier geen recht op hebben.

Vergelijking met 2015

Wegens de andere antwoordcategorieën kunnen we geen vergelijking maken met 2015.

Tabel 12: Redenen waarom uitwonende studenten geen huurtoeslag ontvangen (n=156) ***

	2021 %
Ik heb hier geen recht op*	50
Ik heb nooit gekeken of ik hier recht op heb**	17
Mijn huur wordt betaald door mijn ouder(s)	12
Ik heb een koopwoning	10
Ik weet niet wat dit is/ik wist niet dat dit kon	8
Anders	4

* Was in 2017: 'Ik denk dat ik hier geen recht op heb'.

** Toegevoegd in 2021.

*** Wel in 2015 maar niet in 2021:

- 'Ik heb het wel uitgerekend maar ik heb er geen recht op';
- 'Ik ben nog te jong om huurtoeslag te ontvangen'.

Vergelijking met 2015

Wegens de andere antwoordcategorieën kunnen we geen vergelijking maken met 2015.

2.10 Belastingaangifte

Afgelopen jaar heeft van alle studenten 31 procent belastingaangifte gedaan en opgestuurd. 29 procent van de studenten kreeg belasting terug. We zien significante verschillen bij:

- 52 procent van de bbl-studenten doet belastingaangifte, tegen 39 procent van de bol-studenten.

- 28 procent van de studenten met niveau 1 en 2 doet belastingaangifte, tegen 44 procent van de studenten met niveau 4.

11 procent van de studenten heeft de aangifte ingevuld maar niet ingestuurd omdat ze niks terugkregen.

Bij maar liefst 20 procent van de studenten met een bijbaan is sprake van onbekendheid met het fenomeen belastingaangifte: zij hebben geen aangifte gedaan omdat ze niet wisten dat dit kon.

Tabel 13: Percentage studenten dat afgelopen jaar belastingaangifte heeft gedaan (n=1.212)**

	Van de studenten met bijbaan	Van de studenten met bijbaan	Totaal
	2015 %	2021 %	2021 %
Ja, ik heb de aangifte ingevuld en opgestuurd*	39	35	31
Ja, ik heb de aangifte ingevuld maar niet opgestuurd omdat ik niets terugkreeg	6	11	11
Nee, ik had toen geen baantje	-	17	19
Nee, want ik betaal geen belasting	23	14	16
Nee, ik weet niet wat dit is/ ik wist niet dat dit kon	25	20	20
Nee, andere reden	5	4	4

* In 2021 uitgevraagd als: 'Ja, ik heb de aangifte gedaan en ik krijg in totaal terug €' en 'Ja, ik heb de aangifte gedaan en ik moet in totaal betalen €'.

** In 2021 zijn de volgende antwoordcategorieën niet uitgevraagd, die wel in 2015 zijn uitgevraagd 'Nee, ik ben of was jonger dan 18', 'Nee, dat doen mijn ouders', 'Nee, dat moet ik nog doen'.

Vergelijking met 2015

Het percentage studenten met een bijbaan dat aangifte heeft gedaan was in 2015 hoger (39 procent) dan in 2021 (35 procent). Kanttekening hierbij is wel dat de antwoordmogelijkheden in het onderzoek uit 2015 afwijken van de antwoordmogelijkheden in het huidige onderzoek. Ook is er in 2015 sprake van onwetendheid bij één op de vijf mbo'ers.

3 De uitgaven van studenten

Gemiddeld geven studenten zelf 562 euro per maand uit: thuiswonende 446 euro en uitwonende 1.180 euro. De grootste uitgavenposten voor thuiswonenden zijn de zorgverzekering en vervoer, als zij die post hebben. Bij thuiswonende studenten nemen ouders vaker volledig voor hun rekening: de aansprakelijkheidsverzekering (56 procent), de studieboeken (50 procent) en reisverzekering (44 procent). De grootste uitgavenposten voor uitwonende studenten zijn huur en voeding. Uitwonende studenten betalen vaker zelf dan thuiswonende de telefoon (73 versus 38 procent); studiespullen (67 versus 36 procent); en zorgverzekering (67 versus 54 procent). Meer studenten hebben een zorgverzekering in 2021 (92 procent) dan in 2015 (76 procent).

3.1 Totale uitgaven

Aan de studenten is gevraagd om van 40 verschillende uitgavenposten (zie bijlage 2) aan te geven of zij hier zelf geld aan uitgeven en zo ja, hoeveel. Op basis van de bestedingen per uitgavenpost hebben we berekend hoeveel de studenten per maand gemiddeld zelf uitgeven zonder bijdrage van hun ouders.

Gemiddeld geven de studenten zelf 562 euro per maand uit. De mediane bestedingen zijn 442 euro per maand. Dat wil zeggen: de ene helft van de studenten geeft minder dan 442 euro per maand uit en de andere helft meer.

Bbl-studenten geven meer uit dan bol-studenten, respectievelijk 780 euro tegen 513 euro. Uitwonenden geven meer geld uit per maand dan thuiswonenden. Gemiddeld geven thuiswonende studenten 446 euro per maand uit en uitwonende 1.180 euro.

Tabel 14: Gemiddelde totale uitgaven die studenten volledig zelf betalen (in euro's per maand), naar achtergrondkenmerken, in 2015 en 2021 (2015 n=1.678; 2021 n=648)

		2015 €	2021 €
Geslacht	Man	586	559
	Vrouw	591	567
Leeftijd	16-17 jaar	267	237
	18-19 jaar	553	493
	20-21 jaar	687	530
	22-29 jaar	1.013	804
Niveau	1-2	642	552
	3	562	617
	4	578	551
Leerweg	Bol	553	513
	Bbl	674	780
Woonsituatie	Thuiswonend	456	446
	Uitwonend	1.102	1.180
Totaal		588	562*

*Incl. huur, boodschappen, inboedel, internet uitwonenden en zorgverzekering 18 jaar en ouder.

3.2 Waar geven de studenten hun geld aan uit?

Studenten geven het meeste geld uit aan huur, vervoer en de zorgverzekering, als zij deze post hebben. De grootste uitgavenposten voor thuiswonenden zijn zorgverzekering en vervoer. De grootste uitgavenposten voor uitwonende studenten zijn huur en voeding.

Tabel 15: Gemiddelde** en mediane bestedingen die studenten volledig zelf betalen per uitgavenpost (in euro's per maand), naar woonsituatie, in 2021 (exclusief 0)

	Gemiddelde			Mediaan		
	Thuiswonend	Uitwonend	Totaal	Thuiswonend	Uitwonend	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)	-	450	450	-	475	475
Kostgeld	106	-	106	106	-	106
Zorgverzekering	126	128	126	128	130	129
Overige verzekeringen (o.a. aansprakelijkheids-, inboedel- en reisverzekering)	17	17	17	15	14	15
Telefoon	17	19	18	20	20	27
Entertainment (Netflix, Spotify, tijdschriften, krant)	14	16	15	10	11	10
Lesgeld	120	136	124	130	133	130
Studiekosten (boeken etc.)	56	67	59	20	25	20
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	129	138	131	100	106	100
Kleding en schoenen	72	71	72	50	50	50
Vrijtijdsuitgaven (bioscoop, vereniging, uit eten, recreatie, hobby's, vakantie etc.)	97	122	101	72	80	75
Voeding (boodschappen, drinken, snoep en snacks tussendoor, alcohol in de supermarkt)	43	190	71	30	186	35
Persoonlijke verzorging (kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave etc.)	43	48	44	30	30	30
Diversen (cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	56	81	60	35	40	37

** Deze bedragen zijn de gemiddelden van de studenten die hier geld aan uitgeven.

Vergelijking 2015

Wegens de beperkte beschikbaarheid van data kan er geen vergelijking worden gemaakt met 2015

Tabel 11: Gemiddelde bestedingen per uitgavenpost die studenten zelf volledig betalen (in euro's per maand), naar woonsituatie, in 2015 en 2021 (exclusief 0)

	Thuiswonend 2015 €	Thuiswonend 2021 €	Uitwonend 2015 €	Uitwonend 2021 €	Totaal 2015 €	Totaal 2021 €
Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)		-		450		450
Kostgeld		106		-		106
Zorgverzekering		126		128	104	126
Overige verzekeringen (o.a. aansprakelijkheids-, inboedel- en reisverzekering)		17		17		17
Telefoon		17		19	29	18
Entertainment (Netflix, Spotify, tijdschriften, krant)**		14		16		15
Lesgeld***		120		136		124
Studiekosten (boeken, etc.)		56		67	146	59
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)****		129		138	129	131
Kleding en schoenen		72		71		72
Vrijetijdsuitgaven (bioscoop, vereniging, uiteten, recreatie, hobby's, vakantie etc.)*****		97		122		101
Voeding (boodschappen, drinken, snoep en snacks tussendoor, alcohol in de supermarkt)		43		190		71
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)		43		48		44
Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen) *****		56		81	53	60

* $n < 50$.

** Nieuw in 2021.

*** In deze tabel is het lesgeld weergegeven dat de studenten zelf aangeven te betalen. Het wettelijke lesgeld bedraagt in 2020/2021 1.202 euro.

**** In 2021 zijn abonnementen op Felyx, Swapfiets en private lease toegevoegd.

***** In 2021 zaten de studentenvereniging en sport hierbij. Dat was niet het geval in 2015.

***** In 2021 is goede doelen toegevoegd.

3.3 Waar geven studenten het vaakst geld aan uit?

We hebben gekeken naar de tien populairste uitgavenposten in 2021, waarbij de woonlasten van uitwonende studenten, de telefoon, verzekeringen en studiegerelateerde uitgaven niet zijn meegenomen. De tabel laat zien welke niet-verplichte uitgaven het vaakst voorkomen, namelijk kleding en schoenen, uiteten en cadeaus.

Tabel 12: Top 10 van uitgavenposten aan niet-verplichte uitgaven, inclusief het gemiddelde bedrag per maand, in 2015 en 2021 (exclusief 0) (2021 n=1.212)

Uitgavenpost	Studenten met deze uitgavenpost 2015 %	Studenten met deze uitgavenpost 2021 %	Gemiddelde uitgaven per maand 2015 €	Gemiddelde uitgaven per maand 2021 €
Kleding en schoenen	78	81	61	73
Uiteten (bijv. snackbar, restaurant of eetcafé)	74	73	25	37
Cadeaus	70	72	16	19
Drinken, snoep en snacks tussendoor (wat je bijv. koopt in de kantine of de supermarkt tijdens colleges)	78	82	24	32
Recreatie (bijv. dagje weg, zwembad, pretpark, dierentuin, sauna)	68	70	23	37
Verzorgingsartikelen (bijv. deodorant, gel, make-up, shampoo, parfum of aftershave, scheerschuim)	57	63	18	24
Avondje uit (bijv. café, club, discotheek, bioscoop)**	74	63	46	48
Kleine gadgets en accessoires (bijv. telefoonhoesje, spullen voor op je kamer)	***	58	***	15
Entertainment (bijv. Spotify, Netflix, tijdschriften, krant)*	***	54	***	15
Accessoires (bijv. sieraden, riemen, sjaals)	57	57	19	22

* Nieuw in 2021.

** In 2015 'Uitgaan/stappen (bijv. café, club, discotheek, bioscoop)'.

*** Cijfers 2015 niet bekend.

Vergelijking 2015

Uitgaven die in 2015 wel in de top 10 zaten maar in 2021 niet, zijn hobby's en vakantie. Door de coronacrisis kunnen minder studenten op vakantie. Entertainment en kleine gadgets en accessoires zijn uitgavenposten die nu juist wel in de top 10 zitten.

3.4 Wie betaalt de vaste lasten, verzekeringen en studie-uitgaven?

De meeste studenten betalen zelf hun internet en/of tv-abonnement (64 procent), zorgverzekering (57 procent) en huur kamer/woning (63 procent).

Tabel 18: Verdeling van betaling van vaste lasten, verzekeringen en studie-uitgaven tussen studenten en hun ouders, in 2021, in percentages (n=1.212)

	Ik betaal alles %	Mijn ouders en ik betalen samen %	Mijn ouders betalen alles %	Ik heb deze uitgavenpost niet %
Huur kamer/woning (incl. gas/water/elektra)*	63	16***	12***	9***
Internet en/of tv-abonnement*	64	12***	12***	13***
Zorgverzekering**	57	14	15	4***
Inboedelverzekering*	44	11***	15***	30
Aansprakelijkheidsverzekering	11	6	49	34
Telefoonverzekering	21	7	29	43
Reisverzekering	12	5	39	44
Boodschappen*	71	18***	8***	3***
Telefoon (abonnement/ prepaid/sim-only)	44	14	36	6
Lesgeld****	32	17	42	9
Studieboeken	30	16	44	10
Studiespullen	41	22	30	7

* Alleen gevraagd aan uitwonende studenten.

** Alleen gevraagd aan studenten van 18 jaar en ouder.

*** n <50.

**** studenten 18+

Vergelijking 2015

In 2015 betalen mbo-studenten de volgende posten vaker volledig zelf dan in 2021:

- telefoon (63 versus 44 procent);
- Aansprakelijkheidsverzekering (19 versus 11 procent).

Als we een onderscheid maken tussen uitwonende en thuiswonende studenten zien we de volgende verschillen. Uitwonende studenten betalen vaker dan thuiswonende de volgende uitgaven helemaal zelf:

- telefoon (73 versus 38 procent);
- lesgeld (57 versus 28 procent);
- studieboeken (54 versus 25 procent);
- studiespullen (67 versus 36 procent);
- zorgverzekering (67 versus 54 procent);
- aansprakelijkheidsverzekering (44 versus 4 procent);
- telefoonverzekering (38 versus 17 procent);
- reisverzekering (27 versus 9 procent);
- kosten telefoon (38 versus 17 procent).

Thuiswonende studenten betalen zelf het meeste aan de zorgverzekering (54 procent), telefoon (38 procent) en studiespullen (36 procent). Bij thuiswonende studenten nemen ouders vaker volledig voor hun rekening: de aansprakelijkheidsverzekering (56 procent), de studieboeken (50 procent) en reisverzekering (44 procent).

Tabel 19: Verdeling van betaling van vaste lasten, verzekeringen en studie-uitgaven tussen studenten en hun ouders, naar woonsituatie, in 2021, in percentages (exclusief 0) (n=1.212)

	Thuiswonend		Uitwonend	
	Ik betaal alles	Mijn ouders betalen alles	Ik betaal alles	Mijn ouders betalen alles
	%	%	%	%
Huur kamer/woning*	-	-	63	12***
Internet en/of tv-abonnement*	-	-	64	12***
Zorgverzekering**	54	28	67	15
Inboedelverzekering*	-	-	44	15***
Aansprakelijkheidsverzekering	4***	56	44	17***
Telefoonverzekering	17	33	38	12***
Reisverzekering	9	44	27	14***
Boodschappen*	-	-	71	8***
Telefoon (abonnement/ prepaid/sim-only)	38	42	73	12***
Lesgeld	38	37	57	16***
Studieboeken	25	50	54	18***
Studiespullen	36	33	67	12***

* Alleen gevraagd aan uitwonende studenten.

** Alleen gevraagd aan studenten van 18 jaar en ouder.

*** n<50.

Vergelijking 2015

Wegens de beperkte beschikbaarheid van data kan er geen vergelijking worden gemaakt met 2015.

3.5 Kostgeld

Van de studenten die thuis wonen, draagt 73 procent niet bij aan de kosten van levensonderhoud zoals wonen, energie, water en voeding. 20 procent van de thuiswonende studenten betaalt kostgeld, gemiddeld 106 euro per maand (dit geldt alleen voor de 7 procent die maandelijks kostgeld betaalt).

Tabel 20: Percentage thuiswonende studenten dat geld betaalt aan ouders en gemiddeld bedrag in euro's per maand, in 2021 (n=824)

	Thuiswonend	
	%	€
Ja, ik betaal per maand	7	106
Ja, maar onregelmatig	20	-
Nee	73	-

Vergelijking 2015

Het percentage studenten dat geen kostgeld betaalt, is ten opzichte van 2015 gestegen van 60 naar 73 procent.

3.6 Zorgverzekering

Van de studenten van 18 jaar en ouder heeft 92 procent een zorgverzekering.

Tabel 21: Percentage studenten van 18 jaar en ouder met zorgverzekering, in 2015 en 2021 (2015 n=1.275; 2021 n=909)

	2015 %	2021 %
Basisverzekering	29	30
Basisverzekering en een aanvullende verzekering	19	20
Basisverzekering en een tandartsverzekering	12	14
Basisverzekering, een aanvullende verzekering en een tandartsverzekering	16	18
Ik weet niet precies wat voor pakket zorgverzekering ik heb	10	10
Ik heb geen zorgverzekering	2	2
Ik weet niet of ik een zorgverzekering heb	10	6

Vergelijking 2015

In 2021 hebben meer studenten een zorgverzekering (92 procent) dan in 2015 (76 procent).

4 Spaargedrag

Ten opzichte van 2015 zijn meer studenten gaan sparen, namelijk 86 procent in 2021 tegen 81 procent in 2015. Daarnaast zijn studenten ook meer gaan sparen. In vergelijking met 2015 ligt de mediaan nu hoger, 100 euro per maand, waar de mediaan in 2015 70 euro per maand was. Gemiddeld sparen studenten 173 euro per maand. Mannen, oudere studenten, bbl'ers, studenten met bijbaan en studenten die geen geld van ouders ontvangen, sparen meer.

4.1 Welke studenten sparen?

Meer studenten sparen dan in 2015. 86 procent van de studenten spaart, tegen 81 procent in 2015.

Tabel 22: Manier van sparen onder mbo-studenten in %. (2015 n=1.659) (2021 n=1.050)

	2015 %	2021 %
Ik spaar zelf en mijn ouder(s) of anderen sparen ook voor mij	30	34
Ik spaar alleen zelf	51	52
Alleen mijn ouder(s) of anderen sparen voor mij	6	5
Ik spaar niet zelf en anderen sparen ook niet voor mij	13	8

Gemiddeld sparen studenten zelf maandelijks 173 euro. De mediaan ligt lager, namelijk op 100 euro. Dit betekent dat de ene helft van de studenten minder dan 100 euro per maand spaart en de andere helft meer dan 100 euro.

Gemiddeld sparen studenten 173 euro per maand. Mannen, oudere studenten, bbl'ers, studenten met bijbaan en studenten die geen geld van ouders ontvangen, sparen meer.

Tabel 23: Percentage studenten dat zelf spaart en het gemiddelde bedrag per maand, in 2021 (n=684)

		2021 %	2021 €
Geslacht	Man	85	<u>200</u>
	Vrouw	88	<u>143</u>
Leeftijd	16-17 jaar	86	<u>127</u>
	18-19 jaar	89	<u>163</u>
	20-21 jaar	86	<u>200</u>
	22-29 jaar	81	<u>255</u>
Niveau	1-2	<u>75</u>	144
	3	88	166
	4	<u>90</u>	179
Leerweg	Bol	86	<u>151</u>
	Bbl	88	<u>264</u>
Woonsituatie	Thuiswonend	87	174
	Uitwonend	85	174
DUO-lening	Ontvangt een DUO-lening	<u>74</u>	161
	Ontvangt geen DUO-lening	<u>90</u>	174
Bijbaan	Heeft een bijbaan	<u>91</u>	<u>197</u>
	Heeft geen bijbaan	<u>81</u>	<u>144</u>
Geld ouders	Ontvangt geld van ouders	<u>88</u>	<u>154</u>
	Ontvangt geen geld van ouders	<u>84</u>	<u>210</u>
Totaal		86	173

Vergelijking 2015

In vergelijking met 2015 ligt de mediaan nu hoger, 100 euro per maand. In 2015 was de mediaan 70 euro per maand. Ook zijn er meer studenten die sparen, namelijk 86 procent in 2021 tegen 81 procent in 2015. Net als in 2015 sparen mannen meer dan vrouwen, bbl'ers meer dan bol'ers.

4.2 Spaargedrag

65 procent van de studenten vindt het belangrijk om te sparen om zo geld achter de hand te hebben. 71 procent probeert regelmatig te sparen, ook al is het maar een klein bedrag. 56 procent zorgt er altijd voor geld gespaard te hebben voor minder goede tijden.

Tabel 24: Stellingen over sparen (2021 n=1.212)

	(Helemaal) oneens	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik probeer geld te sparen zodat ik in de toekomst ergens op terug kan vallen	14	21	65
Ik probeer regelmatig wat geld te sparen, ook al is het maar een klein bedrag	11	18	71
Ik zorg er altijd voor dat ik geld gespaard heb voor minder goede tijden	18	26	56

4.3 Manier van sparen

Aan studenten die sparen, is gevraagd hoe zij dat doen. De helft van de mbo-studenten spaart alleen wat zij overhouden (51 procent). 19 procent spaart (automatisch) een vast bedrag.

Tabel 25: Manier van sparen en gemiddeld spaarbedrag per maand, in 2021, in percentages (n=684)

	2021 %	2021 €
(Automatisch) een vast bedrag	19	183
Alleen wat ik overhoud	51	153
Een vast bedrag en wat ik overhoud	29	193

Vergelijking met 2015

Deze percentages zijn vergelijkbaar met 2015. In 2015 spaarde 48 procent van de studenten wat zij overhielden en 19 procent een vast bedrag per maand.

4.4 Redenen om (niet) te sparen

Aan de studenten die zelf sparen (86 procent) is gevraagd waarom ze dit doen. De belangrijkste redenen zijn voor 'later' (vervolgstudie, op jezelf wonen) en omdat sparen verstandig is.

Tabel 26: Redenen waarom mbo-studenten sparen, in 2021, in percentages* (n=1.050) (meerdere antwoorden mogelijk)

	2021 %
Voor 'later' (bijv. vervolgstudie, op jezelf gaan wonen, eigen bedrijf, een huis)	57
Omdat ik sparen verstandig vind	57
Zodat ik altijd geld heb om iets te kopen (op een moment dat ik iets wil)	42
Voor als er iets kapotgaat, of als ik iets kwijtraak	33
Voor vakantie	29
Niet echt een reden, ik houd gewoon geld over	18
Omdat het moet van mijn ouders	13
Om iets te kunnen kopen wat ik graag wil hebben (bijv. kleding, telefoon, laptop, spullen voor hobby)	12
Anders	5

* Nieuwe vraag in 2021.

Aan de studenten die zelf niet sparen (14 procent) is gevraagd waarom ze dit niet doen. De meest genoemde redenen zijn:

- 34 procent heeft al zijn/haar geld nodig om rond te komen.
- 30 procent geeft aan te makkelijk geld uit te geven.

Tabel 27: Redenen waarom studenten zelf niet sparen, in 2015 en 2021, in percentages (2015 n=305; 2021 n=163)** (meerdere antwoorden mogelijk)

	2015 %	2021 %
Ik heb al mijn geld nodig om rond te komen	34	34
Het lukt me niet, ik geef het geld te makkelijk uit	35	30
Ik heb te weinig geld om te kunnen sparen	34	-
Ik geef het geld liever nu uit	21	-
Anderen sparen voor mij	-	11
Ik spaar wel, maar alleen in de maanden dat ik extra inkomsten heb	10	10
Ik hoef niet te sparen want ik ga na het afstuderen genoeg verdienen	-	10
Ik weet niet waarvoor ik zou moeten sparen	10	9
Ik betaal een schuld af	-	9
Ik heb geen spaarrekening	-	7
Ik beleg/investeer liever	-	6
Ik heb een studielening en wil niet tegelijkertijd lenen en sparen	-	2
Ik vind de spaarrente te laag	-	6
Anders	-	6

* In 2021 toegevoegd:

- 'Anderen sparen voor mij'
- 'Ik hoef niet te sparen want ik ga na het afstuderen genoeg verdienen'
- 'Ik betaal een schuld af'
- 'Ik heb geen spaarrekening'
- 'Ik beleg/investeer liever'
- 'Ik heb een studielening en wil niet tegelijkertijd lenen en sparen'
- 'Ik vind de spaarrente te laag'

** In 2021 niet uitgevraagd:

- 'Ik heb te weinig geld om te kunnen sparen'
- 'Ik geef het geld liever nu uit'

Vergelijking 2015

Net als in 2015 geeft 34 procent aan dat zij al hun geld nodig hebben om rond te komen als reden om niet te sparen. Minder studenten geven als reden om niet te sparen aan dat het niet lukt: 'Ik geef het te makkelijk uit.' Dit percentage is gedaald van 35 procent in 2015 naar 30 procent in 2021.

4.5 Spaargeld

Bijna 40 procent van de studenten heeft minder dan of 1.000 tot 2.500 euro spaargeld, en ruim 60 procent heeft meer spaargeld. Een vijfde van de studenten heeft 1.000 tot 2.500 euro spaargeld.

Tabel 28: Totale hoeveelheid spaargeld van mbo-studenten die zelf sparen, in 2015 en 2021, in percentages

	(2015) Zonder de mbo'ers die het niet weten/niet willen zeggen (n=1.228) %	(2015) Totaal (n=1.653) %	(2021) Zonder de die het niet weten/niet willen zeggen (n=760) %	(2021) Totaal (n=1.050) %
Ik heb geen spaargeld	15	11	-	2
Minder dan 100 euro	14	10	6	5
100 tot 250 euro	10	8	9	7
250 tot 500 euro	10	7	9	7
500 tot 1.000 euro	12	9	13	9
1.000 tot 2.500 euro	14	10	20	14
2.500 tot 5.000 euro	11	8	19	14
5.000 tot 10.000 euro	8	6	12	9
10.000 tot 25.000 euro	4	3	10	7
25.000 tot 50.000 euro	1	1	1	1
Meer dan 50.000 euro	1	1	1	1
Weet ik niet	-	7	-	4
Wil ik niet zeggen	-	19	-	22

Vergelijking 2015

Minder studenten hebben geen spaargeld. Dit percentage is gedaald van 11 procent in 2015 naar minder 2 procent in 2021.

5 Studieschuld en leengedrag bij DUO

Dit hoofdstuk gaat over de studieschuld, het leengedrag bij DUO en het gebruik van de aanvullende beurs. De studieschuld voor studenten op niveau 3 en 4 kan bestaan uit de rentedragende lening, de prestatiebeurs, het reisproduct en/of de aanvullende beurs. Halen deze studenten hun diploma binnen 10 jaar dan hoeven zij de prestatiebeurs, het studentenreisproduct en/of de aanvullende beurs niet terug te betalen. Alleen de rentedragende lening, mits deze is gebruikt, moet dan worden terugbetaald. Het percentage mbo-studenten met een studieschuld is gestegen van 26 procent in 2015 naar 43 procent in 2021. Meer studenten hebben een hogere studieschuld. 58 procent heeft meer dan € 2.500 schuld bij DUO (in 2015 41 procent). De belangrijkste redenen om te lenen zijn: om de studie te kunnen betalen, om de kosten van leven te kunnen betalen (eten/huur) en om op zichzelf te kunnen wonen. De belangrijkste reden om niet te lenen is om geen studieschuld te krijgen.

5.1 Aantal studenten met een studieschuld

43 procent van de bol-studenten heeft een studieschuld. 59 procent van de uitwonende studenten heeft een studieschuld, tegen 39 procent van de thuiswonende studenten. De 18- tot 19-jarigen hebben het minst vaak een studieschuld, 38 procent, tegen 59 procent van de 22 jaar en ouder. Ook studenten die geen geld van hun ouders ontvangen, hebben vaker een studieschuld dan studenten die dit wel ontvangen, respectievelijk 52 en 37 procent.

Tabel 29: Percentage bol-studenten vanaf 18 jaar en ouder met een schuld bij DUO, naar relevante achtergrondkenmerken (2021 n=637)

		2021
Geslacht	Man	43
	Vrouw	43
Leeftijd	18-19 jaar	38
	20-21 jaar	46
	22-29 jaar	59
Niveau	1-2	32*
	3	46
	4	45
Woonsituatie	Thuiswonend	39
	Uitwonend	59
Bijbaan	Wel	43
	Geen	43
Geld ouders	Ontvangt geld van ouders	37
	Ontvangt geen geld van ouders	52
Totaal		43

* n <50

Vergelijking met 2015

Het aantal studenten met een studieschuld is gestegen. In 2015 had iets meer dan een kwart (26 procent) van de bol'ers van 18 jaar en ouder een studieschuld.

5.2 Hoogte van de studieschuld

Meer studenten hebben een hogere studieschuld. 58 procent heeft meer dan € 2.500 schuld bij DUO (in 2015 41 procent).

Tabel 30: Hoogte van de schuld bij DUO op het moment van uitvragen, exclusief 'weet ik niet' en 'wil ik niet zeggen', in 2015 en 2021, in percentages (2015 n=205; 2021 n=723)*

	2015 %	2021 %
Minder dan 250 euro	15	7
250 tot 500 euro	14	6
500 tot 1.000 euro	14	8
1.000 tot 2.500 euro	16	19
2.500 tot 5.000 euro	20	26
5.000 tot 10.000 euro	12	16
10.000 tot 25.000 euro	9	12
Meer dan 25.000 euro	1	4

* In 2021 waren er meer antwoordopties tussen de 25.000 euro en 50.000 euro, bijvoorbeeld 30.000 tot 35.000 euro.

5.3 Aflossen van de studieschuld

33 procent van de studenten met een studieschuld heeft nooit nagedacht over hoe zij de studieschuld gaan aflossen. Van de studenten die daar wel over hebben nagedacht, gaat de voorkeur uit naar maandelijks aflossen (35 procent). 19 procent van de studenten die hierover hebben nagedacht, weet nog niet hoe ze hun studieschuld gaan aflossen. Bij anders wordt vaak genoemd: als ik binnen 10 jaar mijn diploma haal, hoeft ik niets af te lossen. Bij anders wordt vaak genoemd, als ik mijn diploma haal binnen 10 jaar hoef ik niets af te lossen.

Tabel 31: Percentage mbo-studenten met studieschuld dat heeft nagedacht over hoe ze hun studieschuld gaan aflossen, in 2021 (n=238)

	2021 %
Ja, maandelijks aflossen	35
Ja, een combinatie van een deel in één keer aflossen en maandelijks aflossen	16
Ja, maar ik weet nog niet hoe	19
Ja, in één keer aflossen	17
Ja, anders	14

5.4 Zorgen rondom studieschuld

30 procent van de studenten met een studieschuld maakt zich vaak zorgen over de hoogte van hun studieschuld. 36 procent maakt zich zorgen over de gevolgen van de studieschuld voor latere financiële beslissingen. 28 procent van de studenten maakt zich zorgen over het afbetalen van de studieschuld in de toekomst. Ruim een kwart van de studenten (29 procent) maakt zich zorgen over het afronden van de studie binnen de gestelde tijd.

Tabel 32: Percentage studenten met studieschuld dat zich zorgen maakt over studieschuld, in 2021 (n=260)

	(Helemaal) oneens	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik maak me vaak zorgen over de hoogte van mijn studieschuld	51	20	30
Ik maak me zorgen over de gevolgen van mijn studieschuld voor latere financiële beslissingen (zoals een huis kopen)	44	19	36
Ik maak me zorgen over het afbetalen van mijn studieschuld in de toekomst	54	18	28
Ik maak me zorgen of ik mijn studie binnen de gestelde tijd kan afronden, anders moet ik alles terugbetalen	55	16	29

5.5 Redenen om (niet) te lenen

Van de studenten heeft 20 procent een rentedragende lening. Redenen om te lenen die studenten het vaakst noemen zijn:

- om hun studie te kunnen betalen (45 procent);
- om de kosten van leven te kunnen betalen (eten/huur) (27 procent);
- zodat ze op zichzelf kunnen wonen (23 procent).

Tabel 33: Redenen* voor studenten om te lenen, in 2021, in percentages (n=144)

	2021 %
Om mijn studie te kunnen betalen	45
Om mijn kosten van levensonderhoud te kunnen betalen (bijv. eten/huur)	27
Zodat ik op mezelf kan wonen	23
Ik kan 'goedkoop' lenen bij DUO	21
Ik wil mijn ouders niet om geld vragen	20
Ik heb een lening omdat ik hoge maandelijkse uitgaven heb	15
Ik zal later genoeg geld verdienen om mijn lening terug te kunnen betalen	14
Ik krijg geen geld of niet genoeg geld van mijn ouders	14
Ik wil me meer kunnen veroorloven (bijv. uitgaan, vakantie, auto, telefoon, hobby's)	13
Ik verdien te weinig bij mijn stage	13
Ik leen om niet of minder naast mijn studie te hoeven werken	10
Mijn ouders raden het aan	10
Om mijn ouders te ondersteunen	10
Iedereen in mijn omgeving leent	8
Ik heb geld nodig om voor mijn studie naar het buitenland te gaan	6
Om te kunnen investeren (bijv. beleggen, bitcoins kopen)	5
Ik zorg voor een familielid en kan daardoor niet werken	2
Anders	2

* In 2021 zijn veel antwoorden toegevoegd waardoor de vraag niet meer vergelijkbaar is met 2015.

De redenen die voor studenten het meest een rol spelen om *niet* te lenen zijn:

- dat ze geen studieschuld willen (49 procent);

- ik leen alleen als het echt nodig is (27 procent).

Tabel 34: Redenen voor studenten om niet te lenen, in 2021, in percentages (n=828)

	2021 %
ik wil geen studieschuld	49
Ik leen alleen als het echt nodig is	27
Ik heb genoeg geld	20
Mijn ouders raden het af	19
Ik werk naast mijn studie	18
Ik heb geen of lage lasten	18
Ik heb voldoende aan de basisbeurs en/of aanvullende beurs	18
Ik krijg genoeg geld van mijn ouders	16
Ik ben bang dat ik niet genoeg zal verdienen om de lening terug te betalen	12
Ik vind een studielening te duur	11
Ik heb gespaard om te studeren	9
Ik ken de leenvoorwaarden van DUO niet	5
Ik heb al te veel geleend	<1
Ik leen ergens anders	<1
Anders	8

* In 2021 zijn veel antwoorden toegevoegd waardoor de vraag niet meer vergelijkbaar is met 2015.

Bij 'anders' wordt vaak genoemd: "ik ben nog geen 18".

5.6 Hoogte van lening bepalen

Aan studenten die nu een studielening hebben, is gevraagd hoe ze het bedrag hebben bepaald dat ze per maand bij DUO willen lenen. 20 procent van de studenten is uitgegaan van het maximale leenbedrag.

Tabel 35: Manier(en) waarop studenten die een DUO-lening hebben, de hoogte van hun lening bepalen, in 2021, in percentages (2021 n=144) (meerdere antwoorden mogelijk)

	2021 %
Ik heb de rekenhulp van DUO gebruikt	21
Ik heb gekeken wat je maximaal kunt lenen. Dat bedrag len ik	20
Ik heb een bedrag gekozen waarvan ik dacht dat ik daarmee maandelijks rond kan komen	16
Dit bedrag heb ik samen met mijn ouders bepaald	16
Ik leen het maximale bedrag dat ik aan aanvullende beurs zou kunnen krijgen als ik hier recht op zou hebben	14
Ik leen het bedrag dat ik kwijt ben aan lesgeld	12
Ik heb precies uitgerekend hoeveel ik per maand nodig zou hebben om al mijn uitgaven te betalen	11
Ik leen het bedrag dat ik aan woonlasten heb	9
Ik heb zomaar een bedrag gekozen	9
Ik heb gekeken hoe lang ik er over doe om mijn studieschuld af te betalen	7
Ik heb gekeken naar de gevolgen van een lening voor mijn toekomst (bijv. hoogte van mijn hypotheek)	6
Ik heb anderen gevraagd hoeveel zij lenen	4
Ik leen het bedrag dat ik eerder aan basisbeurs (en evt. aanvullende beurs) ontving	4
Anders	2
Geen idee	13
Weet ik niet meer	5

5.7 Hoogte van lening wijzigen

Van de mensen die ooit van DUO hebben geleend, heeft 68 procent nooit zijn lening gewijzigd. De meeste studenten die hun lening hebben gewijzigd, deden dat het afgelopen jaar 1 tot 4 keer (65 procent).

Tabel 36: Percentage studenten dat de hoogte van de DUO-lening in het afgelopen jaar heeft gewijzigd (n=154)

	2021 %
1 tot 4 keer	65
5 tot 8 keer	29
9 tot 12 keer	6*

* $n < 30$.

Van de studenten die het afgelopen jaar de hoogte van de lening aanpasten, is 35 procent (n=54) meer gaan lenen. Zij deden dit voornamelijk om de volgende redenen:

- omdat ze geld tekortkwamen aan het einde van de maand;
- omdat ze minder zijn gaan werken.

De meeste studenten die de hoogte van hun lening aanpasten, zijn juist minder gaan lenen (49 procent). Redenen die ze hiervoor geven zijn (n=75):

- omdat ze geld over hadden aan het einde van de maand;
- omdat ze zich bewuster zijn geworden van de gevolgen van lenen;
- omdat ze meer zijn gaan werken.

17 procent van de studenten heeft en meer en minder geleend toen de hoogte van de lening werd aangepast. Bij 'anders' geven studenten aan dat ze de hoogte van hun lening hebben aangepast omdat ze gingen verhuizen, door corona minder inkomen hebben, minder uitgaven hebben, hogere vaste lasten hebben, meer collegegeld moeten betalen en geen schuld willen hebben.

5.8 Houding ten opzichte van DUO-lening

44 procent van de studenten met een studieschuld vindt dat lenen bij DUO te makkelijk wordt gemaakt. 29 procent ziet het als een investering in de toekomst. Ruim een kwart (27 procent) van de studenten denkt niet na over de financiële gevolgen van een lening bij DUO. 35 procent denkt dat ze met hun toekomstige salaris makkelijk hun DUO-lening kunnen aflossen.

Als we de houding van studenten ten opzichte van de studieschuld vergelijken met die van studenten zonder studieschuld merken we het volgende op. Meer studenten met een studieschuld vinden dat lenen bij DUO te makkelijk wordt gemaakt (44 versus 33 procent). Meer studenten met studieschuld zien lenen bij DUO als een investering in de toekomst (29 versus 18 procent). Meer studenten met een studieschuld denken niet na over de financiële gevolgen (27 versus 11 procent).

Tabel 37: Percentage studenten met en zonder studieschuld dat het (on)eens is met de stellingen over lenen bij DUO (2021 n=274)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
	Met studieschuld	Met studieschuld	Met studieschuld	Zonder studieschuld	Zonder studieschuld	Zonder studieschuld
Lenen bij DUO wordt te makkelijk gemaakt	22	34	44	17	50	33
Lenen bij DUO is niet erg, dat is een investering in de toekomst	34	37	29	34	48	18
Je kunt beter maandelijks rood staan dan lenen bij DUO	53	30	17	39	44	17
Ik denk niet na over de financiële gevolgen van een lening bij DUO	44	29	27	48	41	11
Leeftijdsgenoten denken niet na over de financiële gevolgen op lange termijn van een lening bij DUO	14	34	52	19	40	41
Mijn lening bij DUO kan ik met mijn toekomstige salaris makkelijk aflossen	23	43	35	*		

* 'Mijn lening bij DUO kan ik met mijn toekomstige salaris makkelijk aflossen' is buiten beschouwing gelaten omdat deze studenten geen studieschuld/lening bij DUO hebben.

5.9 Aanvullende beurs

33 procent van de respondenten heeft een aanvullende beurs. 38 procent van de bol-studenten die geen aanvullende beurs heeft, heeft niet uitgezocht of ze in aanmerking komen voor een aanvullende beurs.

Tabel 38: Percentage bol-studenten van 18 jaar of ouder zonder aanvullende beurs dat heeft uitgezocht of ze hier wel recht op hebben, in 2021 (n=473)

	2021 %
Ja, en ik heb er recht op	22
Ja, maar ik heb er geen recht op	41
Nee	38

De belangrijkste reden dat studenten niet hebben uitgezocht of ze recht hebben op de aanvullende beurs is omdat ze niet wisten dat ze een aanvullende beurs konden aanvragen (46 procent).

Tabel 39: Redenen waarom bol-studenten van 18 jaar of ouder zonder aanvullende beurs niet hebben uitgezocht of ze recht hebben op een aanvullende beurs, in percentages (n=178)

	2021 %
Ik wist niet dat ik een aanvullende beurs kon aanvragen	46
Ik heb voldoende geld	22
Ik weet dat mijn ouders te veel verdienen	20
Te weinig tijd	20
Anders	6

6 Algemene financiële situatie

Het aantal studenten dat (heel) makkelijk kan rondkomen, is gestegen van 41 procent in 2015 naar 52 procent in 2021. Vooral mannen en studenten van 16 tot en met 19 jaar en thuiswonende studenten kunnen makkelijker rondkomen. Ook komen minder studenten geld tekort. Door de coronacrisis heeft 29 procent van de studenten minder kunnen werken dan in voorgaande jaren, 15 procent juist meer. Bijna een kwart (24 procent) is gaan sparen en een ongeveer even grote groep (23 procent) heeft studievertraging opgelopen.

6.1 Rondkomen

Van de studenten geeft 52 procent aan (zeer) gemakkelijk rond te kunnen komen, 12 procent geeft aan (zeer) moeilijk rond te komen.

Tabel 40: Mate waarin studenten kunnen rondkomen in 2015 (n=1.664) en 2021 (n=1.212)

	2015 %	2021 %
(Heel) moeilijk	21	12
Niet moeilijk, niet makkelijk	38	35
(Heel) makkelijk	41	52

Tabel 41: De mate waarin mbo-studenten kunnen rondkomen, naar relevante achtergrondkenmerken in 2021 in percentages (2021 n=1.212)

		(Heel) moeilijk %	Neutraal %	(Heel) makkelijk %
Geslacht	Man	<u>9</u>	32	<u>59</u>
	Vrouw	<u>16</u>	38	46
Leeftijd	16-17 jaar	11*	<u>26</u>	<u>63</u>
	18-19 jaar	10	34	<u>56</u>
	20-21 jaar	15	<u>44</u>	41
	22-29 jaar	<u>18</u>	<u>45</u>	<u>37</u>
Niveau	1-2	<u>18</u>	38	<u>44</u>
	3	14	35	51
	4	<u>10</u>	35	<u>56</u>
Leerweg	Bol	13	35	52
	Bbl	10	38	52
Woonsituatie	Thuiswonend	<u>11</u>	<u>32</u>	<u>57</u>
	Uitwonend	<u>20</u>	<u>46</u>	<u>34</u>
Totaal		12	35	52

Vergelijking met 2015

Het aantal studenten dat (heel) makkelijk kan rondkomen, is gestegen van 41 procent in 2015 naar 52 procent in 2021.

6.2 Redenen waarom studenten moeilijk rondkomen

Aan de 12 procent van de studenten die (zeer) moeilijk rondkomen, hebben we gevraagd wat hiervoor de redenen zijn. 59 procent geeft aan dat ze te weinig inkomsten hebben.

Tabel 42: Redenen waarom mbo-studenten moeilijk rondkomen, in 2021, in percentages (2015 n=351) (2021 n=150) (meerdere antwoorden mogelijk)

	2015 %	2021 %
Omdat ik te weinig inkomsten heb	64	59
Omdat ik mijn geld te makkelijk uitgeef	22	24
Omdat ik hoge vaste lasten heb	24	13
Omdat ik veel (grote) uitgaven heb gehad	21	28
Omdat ik op mezelf ben gaan wonen	13	7
Omdat alles duurder is geworden	39	31
Door een gebeurtenis	9	29
Anders	7	8

Vergelijking 2015

In vergelijking met 2015 noemen studenten minder vaak de volgende redenen van moeilijk rondkomen:

- door hoge vaste lasten;
- omdat de student op zichzelf is gaan wonen;
- Omdat alles duurder is geworden.

Studenten noemen vaker dan in 2015 dat ze moeilijk rondkomen door een gebeurtenis.

6.3 Geld tekortkomen

52 procent van de studenten komt zelden of nooit geld tekort. Tegelijkertijd geeft 12 procent van de studenten aan vaak of altijd geld tekort te komen. Het percentage dat zelden of nooit geld tekortkomt, ligt hoger onder uitwonenden dan onder thuiswonenden (67 versus 51 procent).

Tabel 43: Geld tekortkomen onder mbo-studenten, naar relevante achtergrondkenmerken, in 2021, in percentages (2021 n=1.212)

		Nooit/zelden %	Soms %	Vaak/altijd %
Geslacht	Man	57	33	10
	Vrouw	45	40	15
Leeftijd	16-17 jaar	55	35	11*
	18-19 jaar	55	34	11
	20-21 jaar	47	39	14*
	22-29 jaar	42	42	17*
Niveau	1-2	38	45	17*
	3	55	31	14*
	4	55	35	10
Leerweg	Bol	51	37	13
	Bbl	56	36	8*
Woonsituatie	Thuiswonend	55	35	10
	Uitwonend	41	40	19*
Totaal		52	36	12

Vergelijking met 2015

Ten opzichte van 2015 is het percentage studenten dat zelden of nooit geld tekortkomt gestegen van 41 naar 52 procent. Het percentage studenten dat vaak of altijd geld tekortkomt, is gedaald van 20 naar 12 procent.

6.4 Ervaring van geldtekort

Van de studenten die weleens geld tekortkomen, vindt 21 procent dit geen probleem. Van de studenten die weleens geld tekortkomen en dit wel een probleem vinden, maakt 34 procent zich zorgen.

Tabel 44: Percentage mbo-studenten dat de volgende situaties kan herkennen en dit een probleem vinden (2015 n=931) (2021 n=939)

	2015 %	2021 %
Ik maak me dan zorgen	45	34
Ik kan niet met alles meedoen omdat ik geen geld heb	31	28
Ik kan mijn noodzakelijke uitgaven soms niet of moeilijk betalen	19	17
Ik heb geen geld om leuke dingen te doen en/of iets voor mijzelf te kopen	27	33
Ik heb gewoon veel wensen en/of vind veel dure spullen mooi	11	29
Ik wil gewoon kunnen kopen waar ik op dat moment zin in heb	12	33
Ik vind dit geen probleem	-	-

Vergelijking met 2015

Ten opzichte van 2015 is het percentage studenten dat zich zorgen maakt bij geldtekort gedaald van 45 naar 34 procent. Bij geldtekort worden de volgende situaties vaker

herkend: 'geen geld voor leuke dingen', 'ik heb gewoon veel wensen' en 'gewoon willen kopen waar ik op dat moment zin in heb'.

6.5 Manieren van betalen

Ruim 80 procent van de studenten betaalt met de pinpas, online/mobiel bankieren, iDeal en Tikkies/online betaalverzoeken. Andere populaire betaalmiddelen zijn contant geld (83 procent), betalen via de telefoon (49 procent), achteraf betalen (36 procent) en PayPal (34 procent).

Tabel 45: Manieren waarop mbo-studenten betalen in 2021, in percentages (2021 n=1.212)

	Soms/vaak %	Nooit %
Online/mobiel bankieren	87	13
iDeal	93	8
Tikkies/online betaalverzoeken	85	15
Creditcard	13	87
PayPal	34	66
Achteraf betalen (bijv. AfterPay, Klarna)	36	65
Betalen via telefoon (bijv. Apple Pay)	49	51
Pinpas contactloos	87	13
Pinpas met pincode	86	14
Contant geld	83	17
Bitcoin	7	93
Transferwise	7	93
Venmo	6	94

6.6 Financieel gedrag

Studenten zijn terughoudend met hun uitgaven. 57 procent van de studenten zorgt ervoor niet te veel geld uit te geven zodat ze niet te weinig geld hebben. Bijna een kwart (23 procent) heeft de neiging dingen te kopen, zelfs als zij ze niet echt kunnen betalen en haalt meer voldoening uit geld uitgeven dan uit het te sparen voor later (24 procent). 43 procent van de studenten doet aan budgetteren: zij geven aan te plannen hoe ze hun inkomen gaan gebruiken wanneer ze dit ontvangen. De meeste studenten houden hun geld bij, 70 procent weet hoeveel geld ze momenteel beschikbaar hebben en 60 procent checkt vaak het banksaldo.

Tabel 46: Percentage studenten dat het (on)eens is met de stellingen over financieel gedrag, in 2021 (n=1.212)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik heb te weinig geld omdat ik te veel uitgeef	57	26	17
Ik heb de neiging om dingen te kopen, zelfs als ik ze niet echt kan betalen	53	24	23
Ik haal meer voldoening uit geld uitgeven dan uit het sparen voor later	42	34	24
Wanneer ik inkomen ontvang, plan ik hoe ik dat ga gebruiken	28	29	43
Ik weet hoeveel geld ik de afgelopen week heb uitgegeven	23	29	49
Ik weet hoeveel geld ik momenteel beschikbaar heb op mijn bankrekening	11	19	70
Ik bekijk vaak het banksaldo van mijn bankrekening	15	26	60

6.7 Gevolgen corona

We hebben ook gekeken naar de gevolgen van de coronacrisis. 29 procent van de studenten heeft vanwege corona minder kunnen werken dan in voorgaande jaren. Bijna een kwart is gaan sparen en 23 procent heeft studievertraging opgelopen. Bijna 20 procent is bewuster geworden van een financiële buffer. 15 procent heeft meer kunnen werken dan voorgaande jaren. 4 procent is minder gaan lenen en 5 procent meer.

Tabel 47: Percentage mbo-studenten die (financiële) gevolgen ondervinden door de coronacrisis (2021 n=1.212)

	2021 %
Heb ik minder kunnen werken dan voorgaande jaren	29
Ben ik gaan sparen	24
Heb ik studievertraging opgelopen	23
Ben ik mij bewuster geworden van het nut van een financiële buffer	18
Heb ik meer kunnen werken dan voorgaande jaren	15
Heb ik mijn stage verloren	13
Heb ik mijn baan verloren	13
Ben ik meer gaan lenen om weggevallen inkomsten op te vangen	5
Ben ik minder gaan lenen omdat ik minder uitgeef	4
Ben ik bang dat ik mijn gift niet binnen 10 jaar terug kan betalen	3
Ben ik weer bij mijn ouders gaan wonen	3
Anders	12

Bij 'anders' geven studenten vaak aan dat ze minder zijn gaan uitgeven en dat corona niets heeft veranderd.

7 Schulden

Het percentage mbo-studenten met een lening (excl. DUO-lening), betalingsachterstand en/of roodstand is gedaald van 37 naar 28 procent. Oudere studenten (41 procent), uitwonende studenten (43 procent) en studenten op niveau 1 en 2 (43 procent) hebben vaker schulden dan andere studenten. Studenten met schuld komen vaker geld tekort dan studenten zonder schuld en kunnen moeilijker rondkomen dan studenten zonder schuld. We zien dat het percentage studenten dat een openstaande rekening heeft van een online aankoop met achteraf betalen is gestegen van 17 naar 27 procent.

7.1 Totale schulden

28 procent van de mbo-studenten heeft op dit moment een lening (exclusief DUO-lening) betalingsachterstand en/of roodstand. Van deze groep heeft 10 procent een informele lening, 5 procent een formele lening en 23 procent een betalingsachterstand en staat 6 procent rood. 72 procent van de mbo-studenten heeft op dit moment geen enkele schuld (leningen, betaalachterstanden, roodstand). Oudere studenten (41 procent), uitwonende studenten (43 procent) en studenten op niveau 1 en 2 (43 procent) hebben vaker schulden dan andere studenten. Het percentage met een informele lening en roodstand is gedaald ten opzichte van 2015.

Tabel 48: Percentage studenten van 18 jaar en ouder met een lening, betalingsachterstand of roodstand op dit moment, in 2015 en 2021 (2015 n=1.383; 2021 n=909)

	2015 %	2021 %
Wel een lening (excl. DUO-lening), betalingsachterstand en/of roodstand	37	28
Informele lening (één of meerdere personen)	13	10*
Formele lening (bank/financiële instelling)	7	5
Betalingsachterstand	26	23
Roodstand	11	6
Geen lening (excl. DUO-lening), betalingsachterstand en roodstand	63	72

* inclusief 18-minners n=1.204)

Tabel 49: Percentage studenten van 18 jaar en ouder met een lening, betalingsachterstand of roodstand op dit moment naar achtergrondkenmerken (n=254)

		2021 %
Geslacht	Man	28
	Vrouw	28
Leeftijd	18-19 jaar	21
	20-21 jaar	34
	22-29 jaar	41
Niveau	1-2	43
	3	35
	4	21
Woonsituatie	Thuiswonend	23
	Uitwonend	43
Totaal		28

Vergelijking met 2015

Het percentage mbo-studenten met een lening, betalingsachterstand en/of roodstand is gedaald van 37 naar 28 procent.

7.2 Lening (exclusief DUO-lening)

Ruim de helft van de studenten (47 procent) heeft nooit geld geleend van anderen, een bank en/of een financiële instelling. Ouders zijn de populairste bron om van te lenen: een derde van de studenten die weleens geld lenen, lenen van hun ouders.

Tabel 50: Percentage studenten dat op dit moment of in het verleden geld van anderen heeft geleend (meerdere antwoorden mogelijk) (2021 n=639)

	2021 %
Ouder(s)/verzorger(s)	35
Vrienden en/of vriendinnen	16
Je vriend of vriendin (partner)	9
Andere familieleden (bijv. broer, zus, opa of oma, oom of tante)	9
Klasgenoten	7
Een bank of een andere financiële instelling	2
Kennissen	4
Anders	<1
Ik leen nooit geld van anderen of van een bank/ financiële instelling	47

Vergelijking 2015

In 2015 waren ouders ook de populairste bron om van te lenen. 43 procent van 18 jaar en ouder leenden destijds van hun ouders. 32 procent leende nooit geld van anderen of van een bank/financiële instelling. Dat percentage ligt nu hoger met 47 procent.

7.3 Gedrag t.a.v. lenen en roodstand

Studenten lenen niet vaak voor dagelijkse uitgaven. Driekwart van de studenten leent geen geld om schulden af te betalen of om dagelijkse uitgaven te betalen. 75 procent van de studenten heeft niet vaak een negatief saldo op zijn of haar bankrekening.

Tabel 51: Redenen voor studenten om te lenen, in 2021, in percentages (n=1.212)

	(Helemaal) Neutraal oneens %	%	(Helemaal) eens %
Ik leen vaak geld om dagelijkse uitgaven te betalen	75	15	10
Ik leen vaak geld om schulden af te betalen	75	16	9
Ik heb vaak een negatief saldo op mijn bankrekening	75	15	10

7.4 Gebruik van informele en/of formele lening

Studenten gebruiken hun informele en/of formele lening het vaakst voor eten en drinken (19 procent) en drank en sigaretten (18 procent). Ten opzichte van 2015 wordt de informele en/of formele lening minder vaak gebruikt voor lesgeld en vaker voor (terug) betaling van andere leningen.

Tabel 52: Manier waarop studenten met een informele en/of formele lening hun lening gebruiken, in percentages in 2015 (n=266) en 2021 (n=144)

	2015 %	2021 %
Lesgeld voor school	21	11
Studieboeken en spullen voor school	17	13
Eten en drinken	22	19
Kleding of schoenen	12	13
Computer/laptop/tablet	9	8
De (terug)betaling van andere leningen	5	13
Drank/sigaretten	11	18
Verzorgingsartikelen	7	8
Games	3	4
Telefoon	11	7
Vakantie of reizen	10	9
Uitgaan	10	7
Rijlessen	5	10
Brommer of scooter	4	6
Online gokken*	-	3
Om een huis te kunnen kopen *	-	6
Hobby's of sport	5	10
Oprichten van een bedrijf*	-	3
Auto	9	8
Activiteiten van school	7	11
Dagje uit	6	12
Anders	-**	13

* Nieuw in 2021.

** Onbekend.

7.5 Houding ten opzichte van lenen

Studenten hebben een negatieve houding ten opzichte van lenen in het algemeen: ze houden er niet van om geld te lenen (75 procent). 13 procent van de studenten geeft wel aan dat ze door geld te lenen meer van het leven kunnen genieten.

Tabel 53: Houding van studenten ten opzichte van lenen in het algemeen, in 2015 en 2021, in percentages (2015 n=1.678; 2021 n=1.212)

	(Helemaal) oneens 2015 %	Neutraal 2015 %	Helemaal) eens 2015 %	(Helemaal) oneens 2021 %	Neutraal 2021 %	(Helemaal) eens 2021 %
Door geld te lenen kan ik meer van het leven genieten*	76 16	7		64	23	13
Het is een goed idee om nu iets te kopen en er later pas voor te betalen	69 21	10		58	25	17
Als ik geld geleend heb, betaal ik dit zo snel mogelijk terug	5 8	86		10	19	72
Ik houd er niet van om geld te lenen	8 13	79		9	16	75

* Stelling in 2015: Geld lenen is goed. Want daardoor kan ik meer van het leven genieten

Vergelijking 2015

Meer studenten zijn het ermee eens dat door ze door geld te lenen meer van het leven kunnen genieten, van 7 naar 13 procent. Ook vinden meer studenten het een goed idee om nu iets te kopen en er pas later voor te betalen, van 10 naar 17 procent. Ook geven minder studenten aan dat ze geld zo snel mogelijk terugbetalen als ze hebben geleend: 72 procent in 2021 tegen 86 procent in 2015.

7.6 Betalingsachterstanden

23 procent van de mbo-studenten van 18 jaar en ouder heeft betalingsachterstanden. Openstaande rekeningen van een online aankoop, de zorgverzekering, van school en andere openstaande rekeningen komen het meeste voor.

Tabel 54: Percentage studenten van 18 jaar en ouder met een bepaalde betalingsachterstand (meerdere antwoorden mogelijk), in 2015 en 2021 (2015 n=308; 2021 n=248)

	2015 %	2021 %
Een openstaande rekening van een online aankoop (achteraf betalen)*	17	27
Een openstaande rekening van school (bijv. lesgeld of studieboeken)	35	24
Een betalingsachterstand bij de Belastingdienst (voor inkomstenbelasting of toeslagen)	11	15
Een openstaande rekening(en) van de zorgverzekering	31	25
Boetes die al betaald hadden moeten zijn	16	15
Openstaande rekening(en) van mijn mobiele telefoon	20	15
Een betalingsachterstand van de creditcardrekening	4	6
Openstaande rekening(en) van de huur of hypotheek	4	8
Andere openstaande rekening(en)	19	22
Openstaande energierekeningen	6	8

* in 2015: "Een openstaande rekening van een online aankoop"

Vergelijking 2015

In 2015 had 26 procent een betalingsachterstand. In 2021 is dit vergelijkbaar met 23 procent.

7.7 Hoogte van de betalingsachterstanden

Van de studenten met betalingsachterstanden heeft 57 procent minder dan 500 euro aan betalingsachterstanden.

Tabel 55: Hoogte betalingsachterstanden, in 2015 en 2021, in percentages (2015 n=267; 2021 n=214)*

	2015 %	2021 %
Minder dan 50 euro	10	17
50 tot 100 euro	16	8
100 tot 250 euro	13	17
250 tot 500 euro	14	15
500 tot 1.000 euro	14	13
1.000 tot 2.500 euro	16	14
2.500 tot 5.000 euro	8	8
5.000 tot 10.000 euro	5	4
10.000 tot 25.000 euro	1	1
Meer dan 25.000 euro	2	3

* Exclusief 'Weet ik niet' en 'Wil ik niet zeggen'.

Vergelijking 2015

Ten opzichte van 2015 zijn er geen significante verschillen.

7.8 Roodstand

4 procent van de studenten van 18 jaar en ouder staat vaak of altijd rood bij de bank. 7 procent geeft aan soms rood te staan. 61 procent staat nooit rood en 18 procent weet niet of ze rood kunnen staan.

Tabel 56: Percentage studenten van 18 jaar en ouder die weleens roodstaan, in 2015 en 2021, in percentages (2015 n=1.363; 2021 n=909)

	2015 %	2021 %
Altijd	4	1
Vaak	5	3
Soms	12	7
Zelden	13	10
Nooit*	66	-
Nooit, maar ik heb wel de mogelijkheid om rood te staan**	-	23
Ik kan niet rood staan**	-	38
Ik weet niet of ik rood kan staan**	-	18

* Niet gevraagd in 2021.

** Nieuw in 2021.

Vergelijking met 2015

In 2015 gaf 9 procent van de studenten aan dat ze vaak of altijd rood stonden. Dit percentage is gedaald naar 4 procent in 2021.

7.9 Redenen om rood te staan

De belangrijkste reden voor studenten om rood te kunnen staan is voor de zekerheid, mochten ze een keertje krap zitten (31 procent). In 2021 wordt minder vaak de reden gegeven 'omdat ik anders niet kan rondkomen' en vaker 'niet over nagedacht, de bank bood het aan.'

Tabel 57: Redenen voor studenten om rood te staan, in 2015 en 2021, in percentages (2015 n=578; 2021 n=297)

	2015 %	2021 %
Voor de zekerheid, mocht ik een keertje krap zitten	33	31
Anders kom ik niet rond, ik heb die extra financiële ruimte nodig	23	13
Niet over nagedacht, de bank bood het aan	21	29
Makkelijk/handig	8	8
Anders		9
Mijn ouders adviseerden me dat te doen	5	4
Vrienden adviseerden me dat te doen	2	6

7.10 Schuldbeleving

24 procent van de studenten die aangeven te lenen, maken zich druk om het afbetalen van hun schuld. 28 procent van de studenten met een schuld had liever minder geleend. 35 procent van deze studenten ervaart hun schuld als een last.

Tabel 58: Manier waarop studenten leningen en schulden ervaren, in 2015 en 2021, in percentages (2015 n=468; 2021 n=661)

	(Helemaal) oneens	Niet eens, Niet oneens	(Helemaal) eens	(Helemaal) oneens	Niet eens, Niet oneens	(Helemaal) eens
	2015 %	2015 %	2015 %	2021 %	2021 %	2021 %
Ik maak me druk of ik mijn schuld(en) kan afbetalen	38	23	38	50	26	24
Ik had liever minder geleend	32	28	41	43	29	28
Ik ervaar mijn schuld(en) als een last	18	27	55	41	24	35

Vergelijking met 2015

Ten opzichte van 2015 maken mbo-studenten zich minder druk over het afbetalen van de schuld en wordt de schuld minder als last ervaren.

7.11 Financiële problemen

12 procent van de studenten vindt dat ze een financieel probleem hebben. De studenten die een financieel probleem ervaren, hebben ook vaak/altijd geldtekort en kunnen vaker (heel) moeilijk rondkomen. Ook hebben zij vaker dan gemiddeld een lening, betalingsachterstand en/of roodstand.

Tabel 59: Percentage studenten dat een financieel probleem ervaart, naar relevante achtergrondkenmerken, in 2021, in percentages (n=1.087)

		2021 %
Geld van ouders	Krijgt geld van ouders	9
	Krijgt geen geld van ouders	16
Geldtekort	Nooit/zelden	3*
	Soms	14
	Vaak/altijd	49
Rondkomen	(Heel) moeilijk	60
	Niet moeilijk, niet makkelijk	12*
	(Heel) makkelijk	2*
Schuld	Lening, betalingsachterstand en/of roodstand	36
	Geen lening, betalingsachterstand en roodstand	5
Totaal		12

* n < 50.

Vergelijking met 2015

Het percentage dat vindt dat hij/zij een probleem heeft, is gedaald van 15 procent in 2015 naar 12 procent in 2021.

8 Kennis over studiefinanciering

Er is veel onbekend over studiefinanciering. De renteregels rondom studieschulden zijn het minst bekend bij studenten: 21 procent geeft aan dat je pas rente betaalt over je studieschuld als je bent afgestudeerd; 59 procent weet het niet. De rente wordt echter al meegerekend vanaf het moment dat studenten lenen. Bijna de helft weet niet dat het studentenreisproduct niet automatisch wordt stopgezet; 50 procent weet dit wel. Bijna driekwart van de bol-studenten (72 procent) weet niet dat de studiefinanciering op niveau 1 en 2 altijd een gift is. Van de studenten op niveau 1 en 2 weet tweederde (67 procent) dit niet.

8.1 Bekendheid met regels rondom de studiefinanciering

We hebben de studenten een aantal stellingen voorgelegd over de regels rondom het studiefinancieringsstelsel. De studenten konden aangeven of de stelling volgens hen juist of onjuist was. De stellingen waar studenten veel kennis over hebben, met het percentage studenten dat weet of de stelling klopt vetgedrukt:

- ‘Voor je 18e kun je al gebruikmaken van het studentenreisproduct’ (juist) **67 procent**;
- ‘Haal je het diploma van een bol-opleiding op niveau 3 of 4 binnen 10 jaar, dan hoef je de basisbeurs, de aanvullende beurs en het studentenreisproduct niet terug te betalen’ (juist) **56 procent** (van de bol-studenten op niveau 3 en 4 zegt 61 procent juist, 13 procent onjuist en 26 procent weet niet);
- ‘Je studentenreisproduct wordt automatisch stopgezet als je er geen recht meer op hebt’ (onjuist) **50 procent**;
- ‘Als je een huis wilt kopen, heeft een studieschuld consequenties voor de maximale hypotheek die je kunt krijgen’ (juist) **48 procent**.

Onderwerpen waar studenten minder kennis over hebben, met het percentage studenten dat weet of de stelling klopt vetgedrukt:

- ‘Je betaalt pas rente over je studieschuld als je bent afgestudeerd’ (onjuist) **20 procent**;
- ‘Je mag na je studie maandelijks meer terugbetalen dan DUO berekent’ (juist) **34 procent**;
- Als je een bol-opleiding volgt op niveau 1 of 2 dan is de studiefinanciering altijd een gift (juist) **28 procent** (van de bol-studenten op niveau 1 en 2 zegt 33 procent juist, 23 procent onjuist en 44 procent weet niet);
- Het bedrag dat je aan aanvullende beurs ontvangt is een lening en moet je altijd terugbetalen (onjuist) **36 procent**;
- Voor een bol-opleiding op niveau 1 en 2 is het studentenreisproduct altijd gratis (juist) **33 procent** (van de bol-studenten op niveau 1 en 2 zegt 43 procent juist, 26 procent onjuist en 32 procent weet niet).

Tabel 60: Percentage bol-studenten dat stellingen over een lening bij DUO (on)juist beantwoordde (n=972)

	Juist %	Onjuist %	Weet ik niet %
Je betaalt pas rente over je studieschuld als je bent afgestudeerd (<i>onjuist</i>)	21	20	59
Als je een huis wilt kopen, heeft een studieschuld consequenties voor de maximale hypotheek die je kunt krijgen (<i>juist</i>)	48	11	41
Je studentenreisproduct wordt automatisch stopgezet als je er geen recht meer op hebt (<i>onjuist</i>)	23	50	28
Je mag na je studie maandelijks meer terugbetalen dan DUO berekent (<i>juist</i>)	34	10	56
Als je een bol-opleiding volgt op niveau 1 of 2 dan is de studiefinanciering altijd een gift (<i>juist</i>)	28	17	55
Haal je het diploma van een bol-opleiding op niveau 3 of 4 binnen 10 jaar, dan hoeft je de basisbeurs, de aanvullende beurs en het studentenreisproduct niet terug te betalen (<i>juist</i>)	56	14	30
Het bedrag dat je aan aanvullende beurs ontvangt is een lening en moet je altijd terugbetalen (<i>onjuist</i>)	21	36	43
Voor je 18 ^e kun je al gebruikmaken van het studentenreisproduct (<i>juist</i>)	67	14	19
Voor een bol-opleiding op niveau 1 en 2 is het studentenreisproduct altijd gratis (<i>juist</i>)	33	19	48

* Het antwoord dat juist is, is vetgedrukt weergegeven.

8.2 Informatievoorziening

De meeste studenten die meer te weten willen komen over studeren en geldzaken gaan naar:

- hun ouders/verzorgers (66 procent);
- DUO (39 procent).

Tabel 61: Personen/instanties die door studenten worden ingeschakeld als ze meer te weten willen komen over studeren en geldzaken, in 2021, in percentages (n=1.212)

	2021 %
Ik bespreek dit met mijn ouders en/of verzorgers	66
Naar DUO	39
Ik praat hierover met mijn vrienden	24
Naar de Rijksoverheid	20
Naar voorlichtingsinstanties, zoals Nibud	14
Anders	3

57 procent van de studenten geeft aan behoefte te hebben aan informatie over studeren en geldzaken. Studenten willen graag meer informatie over:

- Hoe studiefinanciering werkt (37 procent);
- Wat de financiële gevolgen zijn van lenen bij DUO (35 procent).

Tabel 62: Type informatie over studeren en geldzaken waar studenten meer behoefte aan hebben, in 2021, in percentages (n=693)

	2021 %
Hoe studiefinanciering werkt	37
Wat de financiële gevolgen zijn van lenen bij DUO	35
Hoe de aanvullende beurs werkt	32
Hoeveel ik mag bijverdienen zonder dat dit gevolgen heeft voor mijn lening	32
Hoe en wanneer ik mijn studieschuld moet afbetalen	31
Of ik in aanmerking kan komen voor toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag)	30
Welke uitgaven je kunt hebben tijdens je studie	28
Of ik in aanmerking kan komen voor een aanvullende beurs	24
Hoeveel ik kan lenen van DUO	23
Anders	2

Studenten ontvangen de informatie het liefst via websites (41 procent), vrienden/familie (40 procent) en mail (39 procent).

Tabel 63: Manier waarop studenten het liefst informatie ontvangen, in 2021, in percentages (n=693)

	2021 %
Websites	41
Vrienden/familie	40
Mail	39
Informatieve filmpjes, bijvoorbeeld op YouTube	24
Via een expert	22
Instagram	20
Apps	17
Tv	12
Folders, flyers	12
Persoonlijke ervaringen van influencers	11
TikTok	10
Podcasts	7
Facebook	7
Krant	6
Radio	6
Anders	2

Bijlage 1 | Onderzoeksopzet

Doelgroep

Mbo-studenten van 16 tot 30 jaar.

Netto steekproef

Dit rapport presenteert de bevindingen van een onderzoek onder 1.212 mbo-studenten tot 30 jaar, zowel studenten die de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) volgen als studenten die de beroepsopleidende leerweg volgen (bol). Deze groep mbo'ers is representatief voor alle mbo-studenten in Nederland wat betreft leeftijd, geslacht en het opleidingsniveau binnen het mbo (niveau 1-2, niveau 3 en niveau 4). Een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksopzet en een overzicht van de achtergrondkenmerken staan in bijlage 1

Werving respondenten

De respondenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek zijn geworven via panelbureaus Dynata, Motivaction, I&O Research en Panel Inzicht.

Veldwerkperiode

Het veldwerk is uitgevoerd in januari 2021.

Achtergrondkenmerken

Bij de vragen is gekeken naar de samenhang met de volgende achtergrondkenmerken:

- geslacht;
- leeftijd;
- Leerweg: bol, bbl;
- opleidingsniveau: niveau 1 t/m 4;
- woonsituatie: thuiswonenden en uitwonenden. Uitwonende studenten kunnen studenten zijn die op kamers wonen (met anderen), die zelfstandig in een appartement/huis wonen of die samenwonen met hun partner.

Onderstaande tabel beschrijft de steekproef zoals deze er ongewogen uit ziet. De steekproef wordt hierbij vergeleken met de verdeling van studenten tot 30 jaar in heel Nederland. Op basis van deze gegevens heeft de weging op geslacht, leeftijd en niveau plaatsgevonden.

Tabel 64: Achtergrondkenmerken van studenten in steekproef (n=1.212)

		Ongewogen steekproef 2021 %	Gewogen steekproef 2021 %	Aantal studenten in Nederland 2019/2020 (CBS) %
Geslacht	Man	24	52	53
	Vrouw	75	47	47
	Anders	1	<1	
Leeftijd	16-19 jaar	22	67	67
	20-21 jaar	27	18	18
	22-23 jaar	25	8	7
	24 jaar en ouder	26	8	8
Leerweg	Bol	74	80	74
	Bbl	26	20	26
Niveau	Niveau 1 en 2	11	20	20
	Niveau 3	19	21	24
	Niveau 4	70	59	56

Tabel 65: Achtergrondkenmerken naar woonsituatie (n=1.187**)

		Thuiswonend (n=980) %	Uitwonend (n=207) %
Geslacht	Man	82	18
	Vrouw	83	17
Leeftijd	16-17 jaar	97	3*
	18-19 jaar	91	9*
	20-21 jaar	78	22*
	22-29 jaar	41	59
Niveau	1-2	79	21*
	3	75	26
	4	86	14
Leerweg	Bol	87	14
	Bbl	67	33
Totaal		83	18

* n <50

** 26 respondenten gaven aan een andere woonsituatie te hebben, deze zijn niet meegerekend.

Bijlage 2 | Uitgavenposten

Hieronder staan de uitgavenposten vermeld waarvan de studenten hebben aangegeven óf zij hier geld aan uitgeven en zo ja, hoeveel. De vetgedrukte kopjes zijn de uitgavencategorieën waar de verschillende individuele uitgavenposten onder vallen.

Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)

- huur kamer/woning (incl. water/gas/elektra);
- internet en/of tv-abonnement.

Voeding

- boodschappen (eten en huishoudelijke artikelen);
- drinken, snoep en snacks tussendoor (bijv. overdag gekocht in de kantine of supermarkt, buiten de dagelijkse boodschappen om);
- alcohol in de supermarkt (niet tijdens het uitgaan).

Kosten telefoon (abonnement/sim only/prepaid)

Lesgeld

Studiekosten

- studieboeken en readers/syllabi;
- studiespullen (bijv. schriften, pennen, printkosten).

Kostgeld

Zorgverzekering

Overige verzekeringen

- inboedelverzekering;
- aansprakelijkheidsverzekering;
- telefoonverzekering;
- reisverzekering.

Vrije tijd

- avondje uit (bijv. café, club, discotheek, bioscoop);
- uiteten (bijv. snackbar, restaurant of eetcafé);
- recreatie (bijv. dagje weg, zwembad, pretpark, dierentuin, sauna);
- hobby's (bijv. toneel, muziek);
- sporten (bijv. sportabonnement, contributie sportclub);
- contributie studentenvereniging.

Kleding en schoenen

Persoonlijke verzorging

- accessoires (bijv. sieraden, riemen, sjaals);
- verzorgingsartikelen (bijv. deodorant, gel, make-up, shampoo, parfum of aftershave, scheerschuim, tandpasta);
- kapper, schoonheidsspecialist.

Entertainment (bijv. Spotify, Netflix, tijdschriften, krant)

Vervoer

- openbaar vervoer (trein, bus, tram, metro);
- brandstof (auto, scooter of brommer);
- onderhoudskosten (scooter, auto, fiets);
- verzekering voor vervoersmiddel (scooter, auto, fiets);
- boetes (bijv. verkeersboetes of zwartrijden);
- rijlessen.

Overig

- goede doelen;
- cadeaus;
- kleine gadgets en accessoires (bijv. telefoonhoesje, spullen voor op kamer);
- games, apps en computeraccessoires;
- boeken (geen schoolboeken) en losse tijdschriften;
- sigaretten, shag en/of drugs;
- loterijen, online gokken, krasloten, speel- en gokautomaten;
- andere uitgaven die nog niet genoemd zijn.

Bijlage 4| Literatuurlijst

ResearchNed (2020). *Eindrapport beleidsdoorlichting Artikel 11 studiefinanciering*. Den Haag, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW).